

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

בפני כב' השופט יוסף שפירא

המבקשת:

פלונית

ע"י עו"ד מ' מקייס

נגד

המשיבים:

1. מדינת ישראל- שר הבריאות

ע"י עו"ד י' ענטבי שרון

3. בית חולים פלוני

ע"י עו"ד ע' כהן

פסק דין

1

2 האם המדינה (משרד הבריאות) ובית חולים אליו פונה אישה לקבל טיפול של הפריה חוץ גופית
3 מזרעו של תורם ידוע נשוי, רשאים לסרב ליתן טיפול זה? האם בהליך שכזה ישנה נחיצות לקבל את
4 עמדת אשת התורם? מהו הערך המוגן בסוגיה זו, טובת היילוד או זכויות צדדים שלישיים? אלה
5 השאלות המרכזיות המתעוררות בתובענה שלפני.

6

7

מהות הבקשה

8 1. המבקשת עותרת להצהיר כי המשיב 1 (להלן: "המדינה" או "משיבה 1" או "משרד
9 הבריאות", לפי העניין) אינו רשאי לאסור על רופאים או מוסדות רפואיים בישראל ליתן למבקשת
10 טיפול הפריה חוץ גופית מזרעו של אלמוני (להלן: "אלמוני" או: "בן הזוג"), והוא אינו רשאי
11 להתנות מתן טיפולים כאלה באישור בית המשפט בכך שאשתו של בן הזוג תיודע על קיום ההליך
12 ויאופשר לה להביע עמדתה בעניין.

13

14 לחילופין מבוקש להצהיר כי המשיב 1 אינו רשאי לאסור על רופאים או מוסדות רפואיים בישראל
15 ליתן למבקשת טיפול הפריה חוץ גופית מזרעו של בן הזוג, שאינם ממומנים על ידי המדינה או על ידי
16 קופות החולים, והוא אינו רשאי להתנות מתן טיפולים כאלה באישור בית המשפט ובכך שאשתו של
17 בן הזוג תיודע ותאפשר לה להביע עמדתה בעניין.

18

19 כן מבוקש להצהיר כי על המשיב 2 להתעלם מהנחיות משרד הבריאות, כפי שבאו לידי ביטוי בחוזר
20 שהוצא ביום 17.01.01 ע"י היועצת המשפטית של משרד הבריאות, ככל שהן מטילות מגבלות כלשהן
21 על ביצוע הפריה חוץ גופית מזרעו של גבר נשוי לאישה אחרת ולאפשר ביצוע הפריה חוץ גופית
22 למבקשת מזרעו של בן הזוג.

23

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

הרקע העובדתי לתובענה

2. המבקשת הינה רווקה ילידת 1974.

המבקשת מצויה בקשר רומנטי עם גבר אשר מצוי בהליכי פירוד מרעייתו.

המבקשת ובן הזוג הגיעו להכרה כי ברצונם להוליד ילד משותף ופעלו לממש זאת.

רצון זה לא הסתייע בדרך הטבע, והמבקשת ובן הזוג פנו לקבל סיוע וטיפול רפואיים לממש רצונם.

המבקשת פנתה לבית חולים לשם טיפולי פוריות שכללו מעקב מסיבי, זריקות הורמונים ועוד, אותם ביצעה במשך כ-5 חודשים. טיפולי פוריות אלה לא צלחו גם הם, והוחלט על התחלת טיפולי הזרעה תוך רחמית. עוד קודם, המציאו המבקשת ובן זוגה לבית החולים הסכם משותף (נספח א' לבקשה) בו בן הזוג מאשר את הסכמתו להפריה בזרעו, וכי הוא מודע לחובותיו כלפי הילוד כהורה ביולוגי, וכי אין הוא רשאי לחזור בו מהסכמתו לאחר ביצוע ההפריה.

בנוסף הצהירה המבקשת כי איננה משמשת כ"אם נשאת" עבור הורים מיועדים וכי איננה נשואה, ובן הזוג הצהיר כי הינו נשוי.

המבקשת התחילה מספר טיפולי הזרעה תוך רחמית בשני בתי חולים, טיפולים שלמרבית הצער, לא צלחו.

משגם דרך ההזרעה התוך רחמית לא צלחה, הומלץ לבני הזוג על ביצוע טיפולי הפריה חוץ גופית.

3. ההליכים הוסדרו במסגרת הביטוח הרפואי הרגיל של המבקשת בקופת החולים. המבקשת פנתה לבית החולים – משיב 2 (להלן: "בית החולים" או: "המשיב 2") לשם קבלת טיפול ההפריה החוץ גופית. לאחר שעברה את הליך מילוי הטפסים, שאלונים ובדיקה גופנית, הודע לה כי לא ניתן ליתן לה את טיפול הפוריות האמור, הואיל ובן זוגה נשוי לאישה אחרת.

המבקשת ניסתה לשכנע את בית החולים, אולם הסבריה לא צלחו, ונאמר לה כי בית החולים פועל על פי הנחיות משרד הבריאות, שהוכנו על ידי היועצת המשפטית של משרד הבריאות, עו"ד מירה היבנר הראל, בחוזר מיום 17.01.01.

הפניות למשרד הבריאות לא שינו את ההחלטה, כך גם הפניה בכתב מיום 22.8.10 ע"י ב"כ המבקשת, לעו"ד מירה היבנר הראל, לא הועילה.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1
2 בעקבות שיחה טלפונית נוספת, פנה ב"כ המבקשת בכתב ביום 14.10.10 . במענה מיום 7.11.10 נמסר
3 למבקשת לפנות לבית המשפט. פניה נוספת של המבקשת מיום 8.11.10 נענתה ביום 23.11.10,
4 החוזרת למעשה על הצורך לפנות לבית המשפט. במקביל נעשתה פנייה לבית החולים, בבקשה
5 לאפשר את ביצוע טיפול הפוריות, תוך הפנייה להוראות חוק זכויות החולה, התשנ"ו – 1996,
6 לקביעות בית המשפט בדבר אי חלות ואי תקפות תקנות בריאות העם (הפריה חוץ גופית), התשמ"ז
7 – 1987 (להלן: "התקנות") והוראות משרד הבריאות, שבאו בחוזר מיום 17.1.2001, ושמוכחן
8 מונחה, לכאורה, בית החולים להימנע מליתן טיפול הפוריות למבקשת.
9 אף בית החולים, בסופו של יום, המפנה את המבקשת לבית המשפט.

טיעוני המבקשת

10
11
12
13 4. המבקשת טוענת כי פעלה ונקטה בכל האמצעים העומדים לרשותה, על מנת לממש את
14 רצונה וזכותה הטבעית להרות וללדת, וכי מיצתה את האמצעים הרפואיים האחרים וכי לפי אמת
15 מידה רפואית, הינה יכולה להרות וללדת רק באמצעות טיפול הפריה חוץ-גופית, טיפול שהמשיבים
16 מסרבים לאפשר לה לבצעו.

17
18 זכותה להורות הינה זכות טבעית מולדת, המוגנת ומעוגנת גם מכח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו,
19 והינה, לפיכך, גם זכות חוקתית (דנ"א 2401/95 רות נחמני נ. דניאל נחמני, פ"ד ז(4), 661).

20
21 ההגבלות או התנאים ש"הוטלו" על ידי המשיב 1 מהווים פגיעה בלתי מידתית בזכותה הבסיסית
22 והחוקתית.

23
24 המבקשת זכאית לקבלת טיפול ההפריה החוץ גופית מכח הוראות סעיף 3(א) לחוק זכויות החולה,
25 התשנ"ו – 1996, הקובע כי: "כל הנזקק לטיפול רפואי זכאי לקבלו בהתאם לכל דין ובהתאם
26 לתנאים ולהסדרים הנוהגים, מעת לעת במערכת הבריאות בישראל".

27
28 הוראות תקנות ההפריה הינן תקנות שהותקנו בחוסר סמכות, ובוטלו בה"פ 7172/08 פלונית נ' שר
29 הבריאות, (דינים ועוד) (12.8.08).

30
31 5. הדרישה ליידע את אשת בן הזוג בדבר הליך ההפריה הינה חסרת בסיס בדין וחסרת כל
32 היגיון. המבקשת טוענת כי התנהלות המשיבים נגועה בחוסר סבירות.

33
34 כן טוענת המבקשת, כי עמדתו והתנהלותו של המשיב 1 הינה מקוממת, ומשמעותה הינה התאכזרות
35 דווקא למי שהגורל ממילא היקשה עליה. לא רק שהמשיב נוטל תפקיד לא לו, בבואו לקבוע מדיניות

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 שהמחוקק לא בחר להחיל, אלא שהוא עושה זאת דווקא "על גבם" של הנזקקים, שהרי אלמלא
2 הבעיה הרפואית, יכלה הייתה המבקשת, כמו מרביתן ככולן של הנשים במצבה, להורות "בדרך
3 הטבעי". גישה שכזו גובלת, למזער, בחוסר רגישות.

4
5 המבקשת טוענת כי המשיב 2 מחויב בהענקת טיפול רפואי למי שנוקק לו והוא זכאי לו וכי בהיעדר
6 כל עילה חוקית למניעת טיפול רפואי, היה ויש עליו להעניק את טיפול ההפריה.

7
8 המבקשת טוענת כי "הפנייתה לבית המשפט" לקבל סעד במקום "ליטול אחריות" ולפעול בהתאם
9 למצב החוקי השריר והקיים – הינה התנהלות שמאופיינת במניעים זרים ומתעלמת מהסבל הרב
10 ומההוצאות הכבדות הצפויות למבקשת בשל כך.

טיעוני משרד הבריאות – משיב 1

11
12
13
14 6. האינטרס הציבורי, כללי הצדק הטבעי ותקנות הציבור מחייבים ליתן לאשת הגבר הזדמנות
15 להשמיע טענותיה קודם להכרעת בית המשפט בבקשה.

16
17 ישנם פסקי דין סותרים של ערכאות שונות, וכאשר עמדת המשיב לא התקבלה על-ידי בית המשפט,
18 בערכאה ראשונה, במרבית המקרים ערערה המדינה לבית המשפט העליון. כך לגבי פסקי דינו של
19 בית המשפט המחוזי בירושלים בה.פ. 7172/08 מיום 12.8.08 (כב' השופט י' עדיאל), בה.פ. 1988/08
20 מיום 22.12.08 (כב' השופט י' ענבר) ובה.פ. 8141/09 מיום 6.7.09 (כב' השופט י' ענבר). בפסקי הדין
21 הנ"ל נעתר בית המשפט המחוזי בירושלים לבקשות העותרים והצהיר, כי העותרות, נשים פנויות,
22 זכאיות לקבל טיפולי הפריה חוץ גופית במוסד רפואי מוכר בישראל, מבני זוגן, הנשואים לאחרות,
23 וזאת מבלי ליידע את נשות המשיבים.

24
25 7. ביום 6.10.10 ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בערעורים נשוא התיקים הנ"ל (ע"א
26 942/09, ע"א 1348/09 וע"א 6330/09). אולם, עוד קודם למתן פסק הדין, נוכח אופיין של השאלות
27 כבדות המשקל מינה מנכ"ל משרד החינוך ועדה ציבורית לנושא הסדרה חקיקתית של נושא הפיריון
28 וההולדה. נוכח מינויה של הועדה הציבורית, קבע בית המשפט העליון כי איננו רואה הוא מקום לדון
29 בשאלות העולות מן הערעורים לעת הזו, ומחק את הערעורים תוך שמירת טענות המערערת, אם
30 בתום עבודת הועדה הציבורית יתעורר צורך בכך.

31
32 עמדת המשיב לבקשה דנן, היא, כי תוצאת פסקי הדין של בית המשפט המחוזי בתיקים הנ"ל אינה
33 עולה בקנה אחד עם האינטרס הציבורי, ויש בה כדי לשמש קרקע פורייה למגוון בעיות.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 בקליפת אגוז, עמדת המשיב 1 היא, כי כללי הצדק הטבעי וזכותה של אשת הגבר הנשוי, מחייבים
2 ליידע אותה בדבר כוונת בעלה לתרום את זרעו לאחרת, וליתן לה הזדמנות להשמיע טענותיה בעניין,
3 קודם להכרעת בית המשפט בדבר עריכת ההפריה החוץ גופית.

4
5 כך למשל, טוענת המדינה, כי במקרה בו הגבר מעגן את אשתו ומסרב לתת לה גט, הדבר עשוי להוות
6 שיקול כאמור בהחלטת בית המשפט אם לאשר לו הפריה בזרעו לאישה אחרת זולתה, או להתנותה
7 בתנאים.

8
9 8. בוועדה שהוקמה יש מגוון רחב של אנשי מקצוע מתחום הרפואה והאתיקה והיא מונה
10 ארבעה עשר חברים. יו"ר הוועדה הנו פרופ' שלמה מור יוסף, מנכ"ל המרכז הרפואי הדסה.
11 על הוועדה הוטל:

12
13 "לגבש המלצה לעניין הסדרה בחוק של נושא הפריון וההולדה,
14 בהיבטים שאינם מטופלים כיום בחקיקה, וכן להציע שינויים בחקיקה
15 הקיימת. לשם כך, תיתן הועדה את דעתה לשינויים הנובעים
16 מהתפתחות הרפואה והקדמה הטכנולוגית, לשיקולים אתיים, לזכות
17 להורות, לטובת הילד וזכותו לחיים טובים, להיבטים הלכתיים, לתמורות
18 החברתיות ולמקובל במדינות אחרות בעולם".
19

20 נכון להיום, טרם גיבשה הוועדה את המלצותיה. הועדה קיימה עד כה מספר פגישות פנימיות, כאשר
21 בחודשיים האחרונים נערכו פגישות בפורום רחב לשמיעת עמדות הציבור. בהתאם להמלצות הועדה,
22 יבחן משרד הבריאות הכנת חקיקה להסדרת התחום הרגיש של ההפריה החוץ גופית.

23
24 המבקשת אינה מעוניינת בתורמת זרע מתורם אנונימי, ומבקשת להיות מופרת מזרעו של הגבר,
25 הנשוי לאחרת. עם זאת, לטענת המשיב 1 המבקשת לא צירפה את הגבר כצד להליך, על אף היותו צד
26 מהותי בהליך ועל אף שהיא מציינת כי הגבר מצוי בהליכי פירוד מרעייתו.

27
28 אשר להנחיית היועצת המשפטית למשרד הבריאות למנהלי יחידות ה-IVF ולמנהלי בנק הזרע בבתי
29 החולים בהם קיימים הם, אין לבצע טיפולי הפריה חוץ גופית, כאשר האישה או הגבר נשואים, אך
30 לא זה לזו, הרי שעל פיה פעל בית החולים וכך נקטו הרופאים גם במקרים שלפנינו.

31
32 המדינה מפנה לתקנות בריאות העם (הפריה חוץ-גופית) תשמ"ז 1987 ובמיוחד לתקנה 5 (להלן:
33 "תקנות ההפריה החוץ גופית") המתוות את המסגרת המשפטית בסוגיית ההפריה החוץ גופית,
34 ואתיחס לכך בדיון להלן.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 מלשון התקנות עולה, לכאורה, כי יש אך ורק שני סוגים של תרומת זרע: זרע מתורם אנונימי וזרע
2 מבעלה של האישה. לפיכך, אישה רווקה הרוצה לבצע הפריה חוץ-גופית, יכולה, לכאורה, לבצע זאת
3 רק מתורם שזהותו אינה ידועה לה.

4
5 למרות נוסחה של התקנה, הרי שלאור פסיקת בית המשפט העליון, עמדת המדינה היא כי אין
6 מניעה שאישה פנויה תקבל תרומת זרע מתורם שזהותו ידועה לה, ובלבד שהתורם מתחייב להכיר
7 באבהותו. זאת, בדומה לתרומה שמקבלת אישה נשואה מבעלה. ויובהר, עמדת המדינה היא כי תנאי
8 להיעדר מניעה, כאמור, הינו התחייבותו של התורם המיועד להכרה באבהותו.

9
10 ואולם, סבור המשיב 1, כי מכאן ועד למסקנה שאישה פנויה יכולה לקבל תרומת זרע מכל תורם
11 שהוא, אפילו הוא נשוי לאחרת, וזאת מבלי ליידע את אשת התורם, רחוקה הדרך. כאשר התורם
12 נשוי לאחרת, קיים צד שלישי – אשת התורם שזכאית להישמע.

13
14 מאז נחקקו תקנות ההפריה החוץ גופית בשנת 1987, חלו בחברה הישראלית התפתחויות טכנולוגיות
15 וחברתיות מרחיקות לכת בתחום המשפחה וההפריה המלאכותית החוץ גופית. בעוד שבעבר נעשה
16 שימוש בהפריה חוץ גופית כמעט אך ורק לזוגות נשואים, הרי שהתא המשפחתי עבר שינוי, וכיום
17 ישנם מקרים רבים בהן נשים פנויות מבקשות לעבור טיפולי הפריה חוץ גופית. נשים פנויות אלה
18 מבקשות לעיתים, כי ייעשה שימוש בטיפולי דווקא בזרע של אדם המוכר להן, וזאת מתוך רצון
19 משותף של האישה והתורם להביא ילד לעולם, בין מחמת קשרי זוגיות המתקיימים ביניהם ובין
20 מטעמים אחרים.

21
22 כן מפנה ב"כ המדינה לפסיקה רלוונטית אליה אתייחס בהמשך.

23
24 לא למותר לציין, כי גם מקום שבית המשפט מגיע למסקנה בדבר בטלותו של דבר חקיקה, הוא נוהג
25 לקבוע, במקרים מתאימים, תוקף נדחה כדי לאפשר הסדרה חליפית של הנושא ושהות להיערכות
26 מתאימה (ראו למשל לאחרונה בג"צ 9198/02 ההסתדרות הרפואית בישראל ואח' נ' היועץ המשפטי
27 לממשלה ואח' פסק הדין מיום 2.10.08 פורסם באתר הרשות השופטת).

28
29 9. המדינה טוענת כי בתי המשפט המחוזיים, שלפתחם הוצבה שאלת יידוע אשת התורם הנשוי
30 בדבר הליך ההפריה מזרעו לאשה אחרת, דעותיהם נחלקו. כך, בה"פ (י-ם) 5222/06 פלוגית נ' משרד
31 הבריאות מיום 26.7.06 קבע כבוד מותב זה כי "זכויותיהם העקרוניות של הצדדים השלישיים יכולה
32 להידון גם ללא צירופם...". על פסק דין זה הגישה המדינה ערעור (ע"א 7763/06 מדינת ישראל נ'
33 פלוגית). המדינה הגישה ערעור על פסק דין זה לבית המשפט העליון [ע"א 7763/06) מדינת ישראל
34 נ' פלוגית, ניתן ביום 11.3.07 (לא פורסם)] ועוד טרם הדיון בערעור הסכימו הצדדים כי פסק הדין
35 אשר ניתן ע"י כבוד השופט שפירא יבוטל בהסכמה. בסעיף 1א' להסכמה זו הוסכם כי ככל

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

- 1 שמבקשת ההפרייה תרצה לבצע פעם נוספת הפרייה מלאכותית " מהגבר הנשוי או מגבר נשוי אחר
2 היא מתחייבת לפנות בבקשה נוספת לבית משפט מוסמך בהליך שבו אשת הגבר הנשוי תהא
3 משיבה" (ההדגשה אינה במקור). בית המשפט העליון נתן להסכמה זו תוקף של פסק דין וביטל את
4 פסק הדין שניתן בבית המשפט המחוזי.
- 5 מאידך, בה"פ (תל-אביב) 368/07 פלונית נ' משרד הבריאות מיום 11.11.07 נקבע, כי יש לצרף את אשת
6 התורם כצד להליך. גם בה"פ (מחוזי ת"א) 1098/09 פלונית ואח' נ' משרד הבריאות קיבל בית המשפט
7 המחוזי הנכבד (מפי כב' השופט אלטוביה מגן) את עמדת המדינה, והורה על קבלת עמדת אשת המבקש
8 בהליך. אשת המבקש הביעה התנגדות ונימוקיה עימה, ובית המשפט המחוזי הנכבד קיבל את הבקשה חרף
9 עמדת אשת המבקש.
- 10 מקום בו האישה או הגבר נשואים, אך לא זה לזו, התמונה מורכבת יותר. עמדת המדינה היא כי במקרה
11 בו הגבר נשוי לאישה אחרת עלולה להיגרם פגיעה בזכויות של צדדים שלישיים או בתקנת הציבור. על
12 רקע זה, סבורה המדינה, כי מקום בו אחד הצדדים להפריה החוץ גופית נשוי, כללי הצדק הטבעי
13 מחייבים את יידועה של האישה החוקית בדבר כוונתו של בעלה לתרום את זרעו לאישה אחרת זולתה
14 ומתן הזדמנות להשמיע טענותיה בעניין זה קודם לעריכתה של ההפריה החוץ גופית. אשר על כן,
15 סבורה המדינה כי הרופא אינו רשאי לערוך הפריה חוץ גופית באישה, בזרע של גבר הנשוי לאישה אחרת
16 ללא הסכמת האישה האחרת, אלא אם כן הדבר הותר על ידי בית משפט מוסמך במסגרת הליך בו
17 תישמע האישה האחרת ותינתן הדעת למכלול השיקולים הצריכים לעניין ובית המשפט ישתכנע כי
18 השיקולים לטובת ביצועה של ההפריה החוץ גופית עולים על השיקולים לאסור ההפריה, ומכריעים את
19 הכף.
- 20 עם זאת, עמדת המדינה בדבר חובת היידוע ומתן זכות טיעון לאשת תורם הזרע, אינה מבוססת על תקנה
21 5 האמורה, אלא על עקרונות כלליים של משפטנו, לרבות כללי הצדק הטבעי ותקנת הציבור. הזכות
22 לכבוד, חובת השוויון, תקנת הציבור וכללי הצדק הטבעי מחייבים יידוע ומתן זכות טיעון לאשת תורם
23 הזרע, ובהתאם לכך מחויבת המשיבה לפרש וליישם את ההסדרים החוקיים הקיימים.
- 24 עמדת המדינה אינה, לדבריה, כי לאשת התורם המיועד "זכות וטו" לעניין ביצוע טיפולי הפוריות. אלא
25 כי יש ליתן לאישה זכות להישמע בעניין. עמדה זו נגזרת מהעיקרון הבסיסי לפיו זכות הטיעון כי מכללי
26 "הצדק הטבעי, שהם בבחינת יסוד מוסד של מערכת המשפט שלנו כולה" (ד.נ 13/58 עיריית תל אביב
27 יפו נ' לובין, פ"ד יג 118,122).
- 28 נוסף על כך, סבורה המדינה כי לא ניתן להתעלם מכך, שביצוע הפריה בנסיבות האמורות, ללא הסכמת
29 האישה החוקית ומבלי שניתנה לה הודעה על כך והזדמנות להגן על זכויותיה עלולה לחשוף את המדינה,
30 הרופא והמוסד הרפואי לתביעות וטענות מצד האישה הנפגעת.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

10. לאחר קבלת עמדת האישה, אם תוגש, תוכלנה להתברר העובדות והנסיבות הרלבנטיות לבקשות, הנוגעות בין השאר לקשרי הנישואין ו/או קיומו של הליך גירושין בין הגבר לאשתו. כך, יובאו בפני בית המשפט האינטרסים הרלבנטיים להכרעה באופן שיוכל בית המשפט להכריע מה המשקל שיש ליתן לאינטרסים השונים, כמו גם לעמדת האישה החוקית לאור העובדות ומה ההכרעה הראויה בנסיבות העניין.
- בעוד שבני הזוג (הבעל וזוגתו המבקשת להרות מזרעו) כפרטים אינם מחויבים בעמידה בנורמות ציבוריות, ולפיכך אין הגבלה חוקית על הפריה בדרך הטבע הבאה מרצון חופשי בין גבר ואישה בגירים, הרי שמוסדות רפואיים, קל וחומר מוסדות רפואיים ציבוריים (אם כי חוות דעתה של היועצת המשפטית אינה מוגבלת לאלה בלבד) מחויבים במתן משקל ומעמד גם לזכויות ואינטרסים של צדדים שלישיים העלולים להיפגע מהחלטתם.
- תקנה 6 לתקנות ההפריה החוץ גופית קובעת, כי לשם הפריית ביצית של אישה נשואה מזרע של תורם זרע או מזרע שהתקבל מבנק הזרע, יש צורך בהסכמת הגבר לו נשואה האישה.
- בהתאם להוראת תקנה 14(ב) לתקנות ההפריה החוץ גופית, כל פעולה הכרוכה בהפריה חוץ גופית של אישה נשואה תיעשה רק לאחר קבלת הסכמתו של בעלה.
- אמנם, הרציונל העומד בבסיס תקנות 6 ו-14(ב) שונה מזה החל בענייננו, שכן הגבר הנשוי לפי תקנות אלו צפוי לחוב בחובות אב כלפי הילד שעתיד להיוולד, ואילו האישה הנשואה בענייננו אינה צפויה לחוב בחובות אם כלפי הילד העתיד להיוולד.
- יחד עם זאת סבורה המדינה, כי דין דומה צריך לחול במקרה ההפוך, דהיינו, כאשר גבר נשוי מבקש כי ייעשה שימוש בזרעו לצורך הפריית אישה, שאינה אשתו, יש צורך, לכל הפחות, בקבלת עמדת אשתו למהלך, גם אם לא בהסכמתה. ברי כי בסיטואציה הנדונה הסבירות שהאישה תסכים היא נמוכה ביותר.
- כן טוענת המדינה, כי גם מקום שבית המשפט מגיע למסקנה בדבר בטלותו של דבר חקיקה, הוא נוהג לקבוע, במקרים מתאימים, תוקף נדחה כדי לאפשר הסדרה חליפית של הנושא ושהות להיערכות מתאימה (ראו בג"צ 9198/02 ההסתדרות הרפואית בישראל ואח' נ' היועץ המשפטי לממשלה) (2.10.08).
- בה"פ (תל-אביב) 368/07 פלוגית נ' משרד הבריאות 11.11.07 נקבע, כי יש לצרף את אשת התורם כצד להליך. גם בה"פ (מחוזי ת"א) 1098/09 פלוגית ואח' נ' משרד הבריאות ואח' קיבל בית המשפט המחוזי הנכבד את עמדת המדינה, והורה על קבלת עמדת אשת המבקש בהליך.
- אשת המבקש הביעה התנגדות ונימוקיה עימה, ובית המשפט המחוזי קיבל את הבקשה חרף עמדת אשת המבקש.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

טיעוני בית החולים – משיב 2

11. בית החולים סבור כי למעשה אין הוא משיב נחוץ ואף ביקש לפטור אותו מהשתתפות בדיון שהתקיים ביום 16.5.11. מכל מקום בית החולים מצטרף לטיעוני המדינה.

דיון

12. סוגיות מורכבות מונחות לפנינו בהליך זה, בהן זכויות חוקתיות של המבקשת אל מול זכויות, ככל שניתן להתחשב בהן בהליך זה, של צד שלישי (אשת בן הזוג), וכך אף אל מול האינטרס הציבורי המובא בהליך זה על ידי המדינה. בתוך כך, יש מקום לבחון תפיסות עתיקות אל מול התפתחות הטכנולוגיה הרפואית, וההשלכות הנובעת מכך.

הזכות להורות

"הכמיהה לילד היא מן המפורסמות שאינן צריכות ראייה. בני זוג המתקשים בהולדת ילדים עושים ויעשו כל מאמץ כדי לזכות ולהעמיד צאצאים: הן רגשי, הן פיסי והן כלכלי..." (י. גרין, הפריה חוץ גופית בראי ההסכמה (1995), בעמ' 9) (להלן: "גרין").

דומה כי אין חולק על מעמדה וחשיבותה המרכזית של ההורות בחיי הפרט והחברה (דנ"א 2401/95 נחמני נ' נחמני ואח', פ"ד נ(4), 661, 681 (להלן: "פרשת נחמני"). הזכות להורות הינה זכות אנושית יסודית לה זכאי כל אדם (ע"א 451/88 פלונים נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(1), 330, 337). אך גם זכות חשובה זו, ככל זכות אחרת, איננה זכות מוחלטת, ולעיתים יהיה צורך לאזנה מול זכויות אחרות המתנגשות עימה. אולם גם בבואו לאזן אינטרסים אלו, בית המשפט ישקול בזהירות התערבות חודרנית לתחום זה של צנעת הפרט, וכדברי השופטת ה' בן-עתו:

"התערבות, היריון ולידה הם אירועים אינטימיים שכל כולם בתחום צנעת הפרט; אין המדינה מתערבת בתחום זה אלא מטעמים כבדי משקל, הנוצצים בצורך להגן על זכות הפרט או על אינטרס ציבורי רציני". (ע"א 413/80 פלוגית נ' פלוגי, פ"ד לה(3), 57 עמ' 81-82).

וכדברי השופט (כתוארו אז) מ' חשין:

"בימינו, שהטכנולוגיה עשויה להיות לעזר לאדם גם במקום שהטבע כדרכו אינו עומד לו, נדרש נימוק מכריע שלא לאפשר לאישה להיעזר באותה טכנולוגיה". (בג"צ 2458/01 משפחה חדשה נ' הוועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים, משרד הבריאות, פ"ד נז(1) 419, 447 (להלן: "פרשת משפחה חדשה"))

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 לזכות זו שני פנים: הפן האחד, העובדתי, הזכות להימנות על אוכלוסיית ההורים ולהיות במעמד של
2 הורה. הפן השני, הזכות להחליט אם, מתי, עם מי ובאיזו דרך לממש את הפן הראשון של הזכות
3 להיות הורה. הזכות במובנה הראשון מקימה חובה שלילית, כאשר על המדינה לשמור על בעל הזכות
4 מפני פגיעה או הפרעה, למעט במקרים בהם יש הצדק חוקי. הזכות במובנה השני, מקימה חובת עשה
5 על המדינה להגן על בעל הזכות מפני המונעים ממנו לממש את זכותו להורות. עם זאת הזכות
6 להורות היא זכות יחסית, ולעיתים יהיה צורך לאזנה עם אינטרסים אחרים המתנגשים עימה (גריין,
7 שם 68-69).

8 ייאמר כבר עתה, כי הן טענת המבקשת והן טענת המדינה נסמכות על חוק יסוד: כבוד האדם
9 וחירותו, מכאן שניתן להגביל את הזכות להורות רק בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל,
10 שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

11 להלן נבדוק את השאלה האם קיים איסור בדין השולל את זכות המבקשת לבצע את הפעולה
12 המבוקשת.

13
14 המלומד פנחס שיפמן, בספרו דיני המשפחה בישראל, תשמ"ט-1989, כרך שני, עמ' 151, מציין:

15
16 "הרצון של אדם להיבנות, ובדרך זו להבטיח המשכיות לעצמו לאחר
17 מותו, לא פחות מאשר הסיפוק, המקווה מגידול ילדים בחייו, הוא ללא
18 ספק עובדה פסיכולוגית יסודית."
19

20
21 כך גם המלומדת דפנה ברק-ארז, מציינת:

22
23
24 "מימושה של אופציית ההורות אינו רק דרך חיים אפשרית, אלא מושרש
25 בקיום האנושי. יהיה מי שימצא בה מזור לבדידות; אחר יתמודד
26 באמצעותה עם תודעת המוות...הבחירה בהורות אינה רק בחירה לגבי
27 דרך חיים; יש לה משקל מעבר לכך בקיום האנושי. היא מבטאת צורך
28 קיומי בסיסי." (ד. ברק-ארז, "על סימטריה וניטרליות: בעקבות פרשת
29 נחמני" עיוני משפט כ' (תשנ"ו - 1996) 197, 200).

30 31 הזכות לפיתוח האישיות

32 13. זכויותיה של המבקשת להפריה מלאכותית, לתרומת ביצית או לתרומת זרע, ראויות להגנה
33 מכח זכותו של כל אדם לפיתוח חופשי של אישיותו. כל תחומי החיים האינטימיים ובכללם חיי המין
34 של הפרט, מוגנים בגדרה של זכות זו. בהעדר נימוקים כבדי משקל, אין החברה רשאית להתערב
35 בשאלת האינטימיות של ההולדה (מ' שמגר, "סוגיות בנושאי הפריה ולידה", הפרקליט לט (תש"ן)
36 21, 31-32). בתוך כך, יש לנהוג בשוויון באישה נשואה ובאישה רווקה בכל הנוגע לסוגיית ההפריה
37 החוץ גופית:

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 " ... כי לעניין טיפולי פוריות והפריה חוץ גופית אין מבדילים בין אישה
2 פנויה לבין אישה נשואה. אין מניעה כי כל אישה – באשר אישה היא –
3 תזכה לטיפול הפריה ותהפוך אם ללא קשר לשאלת היותה נשואה או לא
4 – נשואה וללא קשר לשאלה אם יש לה בן-זוג או אם אין לה בן-זוג."

היריבות בין המבקשת לבית החולים

חובת בית חולים למתן טיפול

5
6
7
8
9 14. כאמור, בית החולים ביקש לפטור אותו מהשתתפות בדיון, אולם לאור הערת בית המשפט,
10 חזרה בה המבקשת "תוך שמירת טענותינו בעניין זה". (פרו', 1). מכאן עלינו לבחון אם קיימת חובה
11 על בית החולים ליתן את השירות הרפואי המתבקש, והאם יכול הוא להתנותו בקבלת הסכמת צד
12 שלישי, במקרה דנן: משרד הבריאות.

13
14 בפקודת בריאות העם, 1940, נקבעה הגדרת "רופא בעל רשיון", ולפיה פירושו "רופא מוסמך
15 שניתן לו רשיון לעסוק ברפואה בישראל".

16
17 ובסעיף 24 לפקודה נקבעו הגדרות אלה:

18
19 "א) בפקודה זו -

20 "מוסד רפואי" - בית חולים, מרפאה, מוסד לטיפול במשתמשים בסמים
21 ומעבדה;

22 "מטופל" - מי שמקבל טיפול במוסד רפואי, בין בדרך של אשפוז, שהיית
23 יום או שהיית לילה, ובין בכל דרך אחרת;

24 "ענף רפואה ייחודי" - ענף רפואה המפורט בתוספת החמישית;

25 "יחידה מקצועית" - יחידה בבית חולים, לרבות מחלקה, מכון או מרפאה
26 ולמעט מעבדה;

27 "יחידה מקצועית ייחודית" - יחידה מקצועית העוסקת בענף רפואה
28 ייחודי;

29 (ב) לצרכי חלק זה יכלול המונח "בית חולים" כל בית חולים, מרפאה בית
30 מרפא וכל בנין המשמש, או מכון לשמש, לקבל אנשים הסובלים מכל
31 חולי, פצע, ליקוי גופני או רוחני ולקבלת נשים יולדות, כדי לטפל
32 באנשים טיפול רפואי, בין שניתן או הובטח ובין שלא ניתן או הובטח
33 שכר או תשלום ע"י כל אדם שנתקבל שם כנ"ל."

34
35 תנאי הרישום של בית חולים נקבעו בסעיף 27(א) לפקודה:

36
37 "אין רושמים בית חולים אלא אם כן נוכח המנהל -

38
39 (א) כי הרופא בעל הרשיון או הרופאים בעלי הרשיון הממונים על אותו
40 בית חולים או על חלקים ממנו מוסמכים לעסוק בכל ענף רפואה מיוחד או
41 ענפי רפואה מיוחדים שאותו בית חולים עוסק בהם, וכי מכל הבחינות
42 האחרות ראויים הם לשמש ממונים על בית החולים; וכן..."

43
44
45 בחיקוק נוסף - פקודת הרופאים [נוסח חדש], תשל"ז-1976 (להלן: "פקודת הרופאים"),

46 נמצא הגדרות אלה:

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 "עיסוק ברפואה" - בדיקת חולים ופצועים, אבחונם, ריפויים, מתן מרשם
2 להם, פיקוח על נשים בזיקה להריון וללידה, או שירותים אחרים
3 הניתנים בדרך כלל מידי רופא לרבות ריפוי באקופונטורה;
4 "רשיון" - לרבות היתר זמני, היתר מוגבל ורשיון מיוחד.
5 "השר" - שר הבריאות. (סעיף 1).

6
7
8 בע"א 2222/98 אגודת בית החולים מקאסד נ' כאיז מוחמד מרוואני, פ"ד נד(4), 395, התייחס
9 כב' השופט (כתוארו אז) א' ריבלין, לחובת המוסד הרפואי למתן טיפול רפואי על ידי רופא או מוסד
10 חסר רישיון לעסוק ברפואה ללא היתר, בהתייחסות לסעיף 63 לפקודת הניקין, וציין:

11 "אין ספק כי במקרה זה מתקיימים אחדים מיסודות העולה. על הרופא
12 המיילד מוטלת היתה, מכוח פקודת הרופאים, החובה שלא לעסוק
13 ברפואה בהעדר רשיון תקף; החיקוק - פקודת הרופאים - נועד להגן על
14 ציבור החולים בכלל ואף על הניזוקים כאן, הרופא המיילד הפר את החובה
15 המוטלת עליו, והניזק שנגרם הלכה למעשה הוא מסוג הנזקים אותם ביקש
16 המחוקק למנוע. המערערת עצמה הפרה את החובה המוטלת עליה מכוח
17 סעיף 6 לפקודת הרופאים, ולעניין זה קמה לה אחריות ישירה, נוסף על
18 אחריותה השילוחית (ראו לעניין זה: פרופ' א' ברק אחריות שילוחית בדיני
19 נזיקין (ירושלים, 1964), עמ' 93, ה"ש 9). (שם, פסקה 4).

20
21
22
23 15. בנוסף לאמור, חוק זכויות החולה התשנ"ו-1996 (להלן: "חוק זכויות החולה"), קובע בסעיף
24 3 כדלקמן:

25
26 3. הזכות לטיפול רפואי
27 (א) כל הנזקק לטיפול רפואי זכאי לקבלו בהתאם לכל דין ובהתאם לתנאים
28 ולהסדרים הנוהגים, מעת לעת, במערכת הבריאות בישראל.
29 (ב) במצב חירום רפואי זכאי אדם לקבל טפול רפואי דחוף ללא התניה".

30
31
32 מדובר אפוא בעקרון יסודי, לב ליבה של הרפואה מימים ימימה. קבלת חולה ומתן טיפול, ובמיוחד
33 בענף רפואה מיוחד, כהגדרתו לעיל, הינן חובותיהם של הצוות הרפואי, של הרופא החב בשבועת
34 הרופא (היפוקרטס), ושל בית החולים כאישיות משפטית נפרדת, על פי הפרקטיקה הרפואית
35 המקובלת.

36
37 בשבועת היפוקרטס באה לביטוי חובה מוסרית זו במילים: "אני מתחייב לספק מרפא לכל ניזקק
38 לפי מיטב שיפוטתי", ובשבועת הרופא העברי נכתב "ועזרתם לאדם החולה באשר הוא חולה, אם גר
39 אם נכרי, אם אזרח נקלה ואם נכבד".

40
41 אמנם חובה זו אינה חלה בכל מצב אלא רק כאשר מדובר בטיפול רפואי דחוף. ההסתדרות
42 הרפואית בישראל קובעת בסעיף 4 בפרק "חובות כלליות של הרופאים" לכללי האתיקה הרפואית,
43 כך:

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 "החולה זכאי לבחור באופן חופשי את רופאו. הרופא חייב להגיש עזרה
2 רפואית במקרים דחופים, או כאשר מדובר בהצלת נפשות. בכל מקרה
3 אחר, רשאי הרופא שלא לקבל לטיפולו חולה מסיבות אישיות או
4 מקצועיות." [ההדגשות אינן במקור – י.ש.] (מתוך אתר ההסתדרות
5 הרפואית בישראל - <http://www.ima.org.il/>).

6
7
8 דברים אלו עולים בקנה אחד הן עם הוראת **חוק זכויות החולה** הקובע כי כאשר מדובר
9 בטיפול דחוף ישנה חובת טיפול "ללא התניה" (סעיף 3(ב) הנ"ל), והן עם עמדות המשפט האמריקאי
10 והמשפט המקובל, כפי שיפורט להלן. על פי עקרונות אלו פסק בית המשפט **בת"ק (באר-שבע)**
11 **3062/04 רווח אליהו נ' ד"ר פוגל מירה דוברובה**, תק-של 2005(1), 21076, בתביעתו של מטופל כנגד
12 רופאה בקופת חולים אשר סירבה לקבלו. בית המשפט דחה אמנם את התביעה מאחר שלא היה
13 מדובר בטיפול דחוף, ומאחר שהוכח כי מדובר ב"סירוב מוצדק" לאור כך שבעבר איים מטופל זה על
14 אותה הרופאה כאשר נמנעה מלקבלו שלא על פי סדר קבלת החולים. (כן ראו והשוו הוראות **חוק**
15 **ביטוח בריאות ממלכתי**, התשנ"ד 1994).

16
17 16. **בדין האמריקאי** תביעה בגין סירוב ליתן טיפול רפואי לפונים לבית החולים יכולה להתברר
18 הן בבתי המשפט המדינתיים והן בבתי המשפט הפדראליים.
19 עילתה של התביעה בבתי המשפט מדינתיים הינה עילת רשלנות הרפואית הקלאסית, הנשלטת ע"י
20 חוקי המדינה בה התעוררה העילה.

21
22 לצד החוק הפדראלי Consolidated Omnibus Budget Reconciliation Act of 1986 נחקק ה- The
23 Emergency Medical Treatment and Active Labor Act (להלן: "EMTALA"), אשר מטרתו לפקח
24 ולהסדיר את העברת החולים מבית חולים אחד למשנהו. חוק זה חל על בתי חולים המתקצבים על
25 ידי המדינה, שלמעשה הינם הרוב המוחלט של בתי החולים, ומחייבם לקבל כל פונה המבקש טיפול
26 רפואי. החוק קובע כי החובה לקבלת הפונה תלויה במידת הסיכון בה מצוי הפונה, וזו תיבחן על פי
27 סטנדרט האדם הסביר ולא הרופא הסביר. משמע, מתי אדם מן הרחוב יסבור כי הפונה הינו במצב
28 חמור. בנוסף, חוק זה מתייחס באופן פרטני אף לפניה של יולדות לבתי החולים, וקובע כדלקמן:

29
30 **"With respect to a pregnant woman who is having**
31 **contractions –**
32 **that there is inadequate time to effect a safe transfer to**
33 **another hospital before delivery, or that the transfer may pose**
34 **a threat to the health or safety of the woman or her unborn**
35 **child."** (<http://www.emtala.com/faq.htm>, p. 3).

36
37
38 העולה מלשון ה-EMTALA, כי ניתן להעביר יולדות מבית חולים למשנהו, אולם התנאי לכך
39 הינו מידת הסיכון הכרוכה בהעברה זו הן ליולדת והן לילוד.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

מוסד רפואי העובר על החוק צפוי לקנס וגם לתביעה אזרחית. יש להדגיש שחובת הטיפול שמחייב החוק היא יותר מחמירה מזו של המשפט המקובל. לכן, במידה ולא קמה עילת תביעה בגין רשלנות רפואית, עדיין תיתכן הגשת תביעה על בסיס הפרת הוראות החוק.

17. **המשפט המקובל** לא הכיר בחובה פוזיטיבית של רופא לעזור לכל פונה, ההלכה הפסוקה הייתה שרופא חייב לטפל רק אם היה בינו לבין המטופל קשר קודם. דהיינו, אם חולה מגיע לרופא שמעולם לא טיפל בו, יכול היה הרופא לסרב להעניק טיפול רפואי. בתי משפט בעולם ניסו לעקוף כלל זה מבלי לפגוע בו ישירות. קודם כל, הם הרחיבו את המושג "יחסי מטפל-מטופל" עד כדי כך שזיקה כלשהי תספיק (*McKinney v. Schlatter*, 692 NE 2d 1045 (Ohio Ct App 1997)). בנוסף, השתמשו בתי המשפט בהסתמכות חולים על בתי החולים כדי לבסס חובת טיפול (*Wilmington General Hospital v. Manlove*, 174 A2d 135 (Del SC 1961)). בתי משפט בקנדה ראו בחובות אתיות של רופאים (הקבועות ע"י ארגוני רופאים שונים) כמצמיחות חובה ליתן טיפול רפואי לכל פונה (*Woods v. Lowns* (1995), 36 NSWLR 344 (SC)).

בהקשר האמור לעיל, דהיינו, האם מדובר בבית חולים ממשלתי אם לאו, נפסק כי טענה זו אינה מקימה הגנה למוסד הרפואי אם הוא עצמו אחראי להקצאת משאבי האנוש (*Horton v. Niagara Falls Memorial Medical Center* 380 NYS 2d 116 (SCt App Div 1976)). עוד נפסק כי במקרה של קיצוץ תקציבים, על ההנהלה להבטיח יכולתו של בית החולים להתמודד עם עומס הזקוקים לטיפול רפואי (*Greater Washington D.C. Area Council of Senior Citizens v. District of Columbia Government* 406 FSupp 768 at 775 (DDC 1975)).

18. **עמדת המשפט העברי** בסוגיה זו הינה שונה במקצת. עמדה זו פורטה בהרחבה בחיבורו של עו"ד הרב יוסף שרעבי מהמרכז ליישומי משפט עברי (ישמ"ע) במכללה האקדמית נתניה (http://www.netanya.ac.il/content/_Articles/Article.asp?ArticleID=761&CategoryID=144), ואביא את עיקרי הדברים.

טרם קביעה כי קמה לניזוק, מסורב הטיפול, זכות לפיצוי מידי המזיק- הרופא, יש לבחון האם ככלל חלה חובת מתן טיפול רפואי על פי המשפט העברי, ולו חלה – מה היקפה. לענין חובת מתן הטיפול הרפואי נקבע בשולחן ערוך (יורה דעה, סימן שלו, סעיף א), כדלקמן:

"נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצווה היא. ובכלל פיקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים, ואפילו יש לו [=לחולה] מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות".

מקורה של הלכה זו שנוי במחלוקת, יש אשר סמכו אדניה על מצוות השבת אבידה (פירוש המשניות לרמב"ם (מהדורת הרב קאפח), נדרים, פרק ד, משנה ד), ויש אשר הצביעו על חובת הצלת

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 חיי הזולת, כשחלקם נסמכים על הפסוק "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז) (ראו: תלמוד
2 בבלי, סנהדרין, דף עג ע"א, רש"י ויקרא יט, טז ד"ה קא משמע לך), וחלקם על הפסוק, "וחי אחיך
3 עמך" (ויקרא כה, לו), שגבולו הוא עד פיקוח נפשו של המציל (הנצי"ב, העמק שאלה, שם). כך, יש מי
4 שלמד את חובת ההצלה מהפסוק "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (ויקרא יח, ה), ובתוך כך
5 הגשת עזרה רפואית לזולת (שו"ת התשב"ץ, חלק ג, סימן לו).

6
7 19. חובת מתן הטיפול הרפואי אינה אישית בלבד אלא מוטלת אף לפתחו של המוסד הרפואי,
8 וכאשר יש לבית החולים את הצוות הרפואי בעל המומחיות המקצועית הנדרשת והרישיונות
9 הדרושים, חייב הוא להעניק את הטיפול הרפואי הדרוש לבא בשעריו.

10
11 לאחר שקמה חובת מתן הטיפול הרפואי יש לבחון מהו היקפה של חובה זו. כאמור, לשיטת הרמב"ם
12 מקורה של חובה זו הינה בדיני השבת אבידה על כן, לשיטתו, אין להבחין בין חולה המצוי בסכנת
13 חיים ובין חולה שאין סכנה לחייו (ראה שו"ת ציץ אליעזר, חלק טו, סימן מ). לסוברים כי החובה
14 נלמדת מדיני הצלת נפשות ופיקוח נפש, יש מקום לומר שהחובה קיימת רק במקרה של חולה
15 שקיימת סכנה לחייו (ראה א"א סופר, נשמת אברהם, חלק יורה דעה, עמ' רכו; הרב ש' דיכובסקי,
16 "פתיחת מרפאת שיניים בבית מגורים" תחומין ג (תשמ"ב), עמ' 266-271). על אף זאת, יש
17 מהפוסקים אשר סמכו הלכה זו על דיני הצלת נפשות ופיקוח נפש שסוברים שהמצוה לרפא חלה בכל
18 מקרה (ראו: ט"ז, שולחן ערוך, יורה דעה, סימן שלו, ס"ק א). לסוברים שמקורה של ההלכה
19 בפסוקים "לא תעמוד על דם רעך" ו-"ואהבת לרעך כמוך", יש מקום לומר שחובת הריפוי רחבה אף
20 היא ונוגעת לכל סוגי החולי (ראה הרב ג"א רבינוביץ', רפואה והלכה ב (ירושלים תשמ"ג), עמ' קלב-
21 קלט; שו"ת ציץ אליעזר, חלק ה, רמת רחל, סימן כג).

22
23
24 20. במאמרו "ולא על ידי שר"פ?" – שירותי רפואה פרטיים: מבט יהודי, במעגלי צדק 13 (יוני
25 2007) משקיף ד"ר אביעזר הכהן על הסוגיה מהיבט נוסף, לפיו נקודת מוצא חשובה בעולמה של
26 יהדות היא שבמישור הרעיוני-מהותי, מקצוע הרפואה, בדומה למלמד תורה, דיין, אינו רק מקצוע
27 שתכליתו היא הבאת פרנסה לבעליו, אלא אף שליחות ומצווה.

28
29 21. העולה מן המורם הוא, כי בית החולים הינו נתבע נחוץ בתביעה שלפני, ואין בית החולים
30 יכול להתנות מתן הטיפול המבוקש אלא בקיום הסכמה מדעת של החולה (המבקשת) עצמו בלבד.
31 לא נטען על ידי בית החולים כי ישנה מניעה טכנית או אחרת להליך המבוקש. התובעת מילאה אחר
32 כל התנאים הנדרשים על ידי בית החולים, והיא והתורם חתמו על כל המסמכים שנדרשו. ניתן אף
33 לראות בהליך המבוקש כטיפול דחוף, שכן השעון הביולוגי של התובעת מתקדם, ויפה שעה אחת
34 קודם.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

סקירת הפסיקה בסוגיה שלפנינו

22. נושא הזכות להורות עלה בפסיקה, כמצוין לעיל, בפרשת נחמני, ואולם פרשה זו לא עסקה ישירות בשאלה של תורם ידוע לרווקה. פריצת דרך מצאנו בפרשת משפחה חדשה הנ"ל, ובמאמרו של מ' שמגר הנ"ל. (לעניין מעמדו של הקטין הילוד, ולעניין הפרשנות לתקנות ראו להלן).
אציג אפוא את ההליכים שנגעו ישירות למחלוקת שלפנינו בטבלה שלהן:

מס' ההליך	צדדים	מותב	תוצאה	ערעור-הרכב תוצאה
ה"פ(ים) 3419/04	פלוגית נ' מ.י.	י. שפירא 3.8.05	התקבלה	לא הוגש ערעור
ה"פ 5222/06	פלוגית נ' שר הבריאות	י' שפירא 26.7.06	התקבלה ללא צירוף אשת התורם	ע"א 7763/06 בוטל בהסכמה ביניש, גרוניס, נאור 11.3.07
ה"פ(ת"א) 386/07	פלוגית נ' משרד הבריאות	ש' שוחט 11.11.07	התקבלה לאחר צירוף אשת התורם	לא הוגש ערעור
ה"פ 1098/09	פלוגית נ' מ. הבריאות	י. עדיאל 12.8.08	התקבלה. נקבע כי אין חובה לצרף את אשת התורם.	ע"א 942/09 הערעור נמחק ביום 6.10.10 הנשיאה ביניש י' דנצינגר, י' עמית
ה"פ 8141/09	פלוגית נ' מ"י	י' ענבר 22.12.08	התקבלה ללא יידוע אשת התורם	ע"א 6330/09 ההרכב הנ"ל הערעור נמחק ביום 6.10.10
ה"פ 1098/09	פלוגית נ' מ. הבריאות	מ' אלטוביה 25.3.09	החלטה לצרף אשת התורם טרם הכרעה. לא הוכרעה לגופה	לא הוגש ערעור
ה"פ 7303/08	פלוגית נ' מ"י	י. ענבר 6.7.09	התקבלה ללא יידוע אשת התורם	ע"א 1348/09 הרכב הנ"ל הערעור נמחק ביום 6.10.10

ניתוח המקרים שנדונו בפסיקה

ערכאה ראשונה

23. נבדוק ראשית את הנתונים העובדתיים בתיקים הנ"ל כסדר הופעתם כרונולוגית.
א. פסק הדין הראשון בטבלה ניתן על ידי ביום 3.8.05 (ה"פ 3419/04). המבקשת שם היתה יהודיה רווקה בת 43, היכולה ללדת ילדים רק באמצעות הפריה חוץ גופית. לשם כך, המבקשת ביקשה להשתמש בזרעו של גבר נשוי שזהותו ידועה, ונענתה על ידי שר הבריאות בשלילה, אשר הפנה אותה להגיש בקשה לבית המשפט המוסמך, על מנת שזה ייתן אישורו לביצוע ההפריה בנסיבות המיוחדות של המקרה. באותו הליך קיבלתי את הבקשה. יצוין כי באותה פרשה לא הועלה כלל נושא יידוע אשת התורם. על פסק הדין שניתן ביום 3.8.05 ולא הוגש עליו ערעור.

ב. מקרה נוסף בו דנתי בסוגיה זו הינו פרשת פלוגית בה"פ (י-ם) 5222/06. טענת המבקשת שם היתה כי היא והתורם, על אף שאינם גרים תחת קורת גג אחת, הינם בגדר ידועים בציבור, וכי התורם הינו פרוד הנמצא בהליכי גירושין.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1
2 על אף שאין הגדרה למונח "פרוד", אין ספק כי מוצאו של המונח מהמילה 'פרידה'. בני זוג החיים
3 בצוותא, אינם פרודים, וכאלה היו שם התורם ואשתו. עובדתית, התברר שם כי אשת התורם אינה
4 יודעת על יחסי התורם והמבקשת והתורם עושים כל שביכולתם שרעייתו לא תדע על היחסים
5 ביניהם, על מנת שלא לחבל בהליכי הגירושין, כדבריה.

6
7 כך גם המבקשת והתורם שם לא עמדו בתנאי הסף המינימליים, על מנת להיות מוגדרים כ"ידועים
8 בציבור". הגדרת בני זוג כידועים בציבור כוללת בחובה אף ניהול משק בית משותף:
9 "ידועים בציבור - בני זוג המנהלים משק בית משותף וחיים כבני זוג, על אף שאינם נשואים. בחוקים
10 רבים השוו זכויותיהם של ידועים בציבור לזכויות בני זוג נשואים"
11 (מתוך: <http://www.divorceinfo.co.il/heb/content/advisory/glossary>)

12
13 מדברי המחבר ליפשיץ, (שחר ליפשיץ, הידועים בציבור בראי התיאוריה האזרחית של דיני המשפחה,
14 הוצאת אוניברסיטת חיפה ונבו הוצאה לאור, תשס"ה – 2005) (להלן: "ליפשיץ"), (שם, 26) עולה, כי
15 על אף המגמה המרחיבה את מגוון האפשרויות להיחשב ידועים בציבור, נדרש מגורים משותפים,
16 לכל הפחות מספר חודשים. במבוא לספר התייחס ליפשיץ למוסד הידועים בציבור, כך:

17
18 **"במשפט הישראלי "ידועים-בציבור" הוא כינוי כולל לבני זוג שהיחסים**
19 **שביניהם דומים ליחסים שבין בני זוג נשואים אך הם אינם נחשבים**
20 **לנשואים מן הבחינה המשפטית" (שם, עמ' 17)**

21
22 אף בדברי החקיקה, כל עת בו מוכר מעמדם של ידועים בציבור, עניין המגורים המשותפים הינו תנאי
23 להכרה זו (ראו: חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], תש"ל-1970, סעיף 4; חוק שירות
24 הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה-1985, סעיף 21; חוק נכי המלחמה
25 בנאצים, תש"ד-1954, סעיף 1; תקנות הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים
26 מארנונה), (הגדרת שאר לענין סעיף 3(7) לחוק), תשט"ו-1954, סעיף 1).

27 במקרה כזה, ברי כי לא ניתן היה לקבוע כי המבקשת והתורם דשם היו ידועים בציבור כבני זוג.

28
29 אף בפרשה הנ"ל הועלתה שאלת יידוע אשת התורם וצירוף צדדים שלישיים להליך. בסופו של יום,
30 קבעתי כי אין ליידע או להזמין את אשת התורם או לצרפה להליך, והוריתי כמבוקש.

31
32 ג. התיק הבא הונח לפני כבי' השופט ש' שוחט (ה"פ (ת"א) 386/07). שם היו התורם ורעייתו
33 בהליכי גירושין ממושכים, התורם המיועד היה מבקש מס' 2 ואשת התורם (להלן:
34 "אלמונית") היתה משיבה 4 בהליך, אשר לאחר שצורפה להליך במהלכו (החלטה מיום
35 4.9.07). ה"אלמונית" הוזמנה לדיון ולא התייצבה, ואולם הגיע לבית המשפט מכתב אישי
36 וכדבריו בפסק הדין: "המתיימר להיות מאת הנתבעת 4 ובו נתנה התייחסותה לתובענה".
37 האלמונית התנגדה למתן האישור לביצוע הפריה משני טעמים:

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1
2 "האחד – המבקש עדיין נשוי לה.
3 השני – לטענת כותבת המכתב המבקשים חיים ברמת חיים גבוהה
4 ומנסים "להערים על שירותי הבריאות כדי לקבל את טיפולי המבחנה
5 בחינם".(שם, פסקה 10א).
6

7 בסופו של יום, נעתר בית המשפט לעתירה ודחה את טעמיה של האלמונית, בציינו:

8
9 "מאחר והנתבעת 4 לא הניחה בפניי כל טיעון בעל משקל שיש בו כדי
10 להצביע על כל פגיעה שהיא באינטרס מוגן שלה יכולה להיגרם מקבלתה
11 של העתירה איני נדרש ממילא לבחון ולאזן בין פגיעה אפשרית בנתבעת
12 4 (מקבלת העתירה) לבין פגיעה אפשרית במבקשת (מאי קבלת
13 העתירה), ושליה, הלכה למעשה, של זכותה להביא ילד לעולם, זכות
14 עליה נכתב ונאמר כה רבות בפסיקה ובספרות המשפטית והקטעים
15 שהובאו לעיל הם רק קצה הקרחון בסוגיה רבת משקל זו. מאחר וכאמור,
16 בנסיבות אלו, אין המשיבים מתנגדים עקרונית למבוקש בתובענה אני
17 מוצא לנכון לקבל את התובענה". (שם, פסקה 12).
18

19 על פסק דין זה לא הוגש ערעור לבית המשפט העליון.

20
21 ד. ביום 12.8.08 ניתן פסק הדין בה"פ (מחוזי י-ם) 7172/08, מפי כב' השופט י' עדיאל.
22 המבקשים בהליך היו מבקשת ההפריה החוץ גופית והתורם שהצטרף בשלב מאוחר יותר.
23 והמשיב היה שר הבריאות. אף שם נטען כי בן הזוג נמצא בהליכים לקראת גירושין
24 מאשתו.
25 שאלת צירופה של אשת בן הזוג הועלתה בעמדת המדינה, והמבקשים התנגדו, מן הטעם
26 שהדבר עלול לסבך את הליך הגירושין, והודיעו כי אם בית המשפט יקבל את דעת המשיבה
27 לעניין הצירוף, כי אז הם חוזרים בהם מבקשתם.
28 השופט עדיאל, לאחר שדן בטיעונים, שהועלו אף כאן, קבע כדלקמן:
29
30

31 "לדעתי, עניינה של אשת המבקש אינו נופל בגדרם של המקרים
32 האמורים. הנושא העומד לדיון במסגרת הליך זה מתמקד בזכותה של
33 המבקשת, ביחסים שבינה לבין המשיב, לקבל טיפול רפואי של הפריה
34 חוץ גופית. המבקשים אינם מבקשים כל סעד משפטי נגד אשת המבקש,
35 אשר מצדיק את צירופה של זו כצד לדיון. כמו כן, אינני סבור כי ניתן
36 לראות באשת המשיב כמי שזכותה עלולה להיפגע היה ובית המשפט
37 ייעתר לבקשה. אמנם, מקובל עלי כי לאשת המבקש אינטרס באי קיומו
38 של תא משפחתי אחר למבקש כל עוד הוא נשוי לה. שהרי קיומו של תא
39 משפחתי מקביל כזה, לבד מהפגיעה בחיי המשפחה, עשוי, למשל,
40 להשפיע על יכולתו הכלכלית של המשיב לתמוך בתא המשפחתי הקיים.
41 עם זאת, בקיום האינטרס האמור אין די כדי להקים לאישה זכות
42 משפטית למנוע את קיומו של הקשר הזוגי שבין המבקשים, בכלל זה
43 הולדת ילד משותף (השווה: זוסמן, סדרי הדין האזרחי, מהד' שביעית,
44 204). כך, נקבע בסעיף 62(ב) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] כי לצורך
45 העוולה בדבר גרם הפרת חוזה הקבועה בסעיף 62(א) לפקודה ...

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 ... לפיכך, אשת המשיב אינה זכאית, בכל מקרה, לסעד משפטי המונע
2 מהמבקש את מתן תרומת זרע והולדת ילד משותף לו ולמבקשת. בעצם
3 העובדה שהמבקשים נזקקים לסיוע רפואי לצורך הבאתו של ילד אין כדי
4 להקנות לאשת הגבר זכות מהותית למנוע את ההפריה, שאינה עומדת לה
5 במצב הדברים הרגיל, בו ההפריה מתבצעת באופן טבעי וללא סיוע
6 רפואי". (שם, פסקה 11).
7
8

9 ה. שני פסקי דין נוספים ניתנו על ידי כב' השופט י' ענבר, שאף בהם התקבלו הבקשות.
10 הראשון, ה"פ 8141/09 פלוגית נ' שר הבריאות (6.7.09). בית המשפט פסק בעקבות פסק
11 דינו של השופט עדיאל ונימוקיו ונעתר לבקשה. השני, ה"פ 7303/08 פלוגית נ' שר הבריאות
12 (22.12.08), כאן פסק השופט ענבר בעקבות פסק דינו בה"פ 5222/06 הנ"ל, ופסק דינו של
13 השופט עדיאל, הנ"ל, ונעתר לבקשה.
14 ו. בתיק שנדון לפני כב' השופט מ' אלטוביה ניתנה ביום 25.3.09 החלטה לפיה אם עומדים
15 המבקשים על בקשתם עליהם לצרף את אשת מבקש 2, ואולם הבקשה לא נדונה לגופה.
16

הליכי ערעור

17
18 24. כאמור, במסגרת הערעור (ע"א 7763/06) על פסק הדין בה"פ 5222/06, בוטל פסק הדין
19 בהסכמה טרם הדיון בערעור. עם זאת, כעולה מההסכמה שהוגשה לבית המשפט העליון, המשיבה
20 דשם עברה את גיל 45, קיבלה את הטיפול מכח פסק הדין (לא התבקש עיכוב ביצוע), אולם הטיפול
21 לא צלח, לפיכך מבחינתה הפך העניין אקדמי ולכן לא התנגדה לביטול פסק הדין, בכפוף לכך שאם
22 תרצה לבצע פעם טיפול נוסף, אף הוא מגבר אחר, תפנה שנית לבית המשפט המוסמך בבקשה.
23

24 כמו כן הוגשו על ידי המדינה ערעורים על פסקי הדין שניתנו על ידי השופטים עדיאל וענבר בה"פ
25 7172/08; ה"פ 7303/08; ה"פ 8141/04 שהדיון בהם אוחד.
26

27 ביום 6.10.10 בית המשפט העליון (כב' הנשיאה ד' ביניש וכב' השופטים א' גרוניס ומ' נאור),
28 כאמור לעיל, מחק את הערעורים, ואביא דברו במלואם:
29

30 "לפנינו שלושה ערעורים מאוחדים שהגישה המדינה על פסקי דין של
31 בית המשפט המחוזי בירושלים (ה"פ 7172/08, ה"פ 7303/08, ה"פ
32 8141/09) בהם נקבע כי תקנה 5 לתקנות בריאות העם (הפריה חוץ
33 גופית), התשמ"ז-1987 (להלן: "התקנות") והגדרת "תורם" בתקנה 1
34 לתקנות, בטלות. פסק הדין העיקרי בעניין זה הוא ה"פ 7172/08 פלוגית
35 נ' שר הבריאות (לא פורסם, 12.8.2008) (השופט י' עדיאל), בו אף נקבע
36 כי בנסיבות של הפריה חוץ גופית הנעשית מתרומת זרע של גבר נשוי,
37 אין חובה לצרף את אשתו כצד להליך בבית המשפט.
38

39 השאלות העומדות לדיון בערעור הן כבדות משקל ובעלות השלכות
40 משפטיות ואתיות. בפתח הדיון התברר לנו כי בכל הנוגע לערעור העיקרי
41 על פסק דינו של השופט עדיאל (ע"א 942/09), השאלה הפכה להיות
42 תיאורטית, ואין עניין קונקרטי העומד לדיון. עוד התברר מהודעת

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 המדינה כי נוכח אופיין של השאלות המתעוררות, מינה מנכ"ל משרד
 2 הבריאות ועדה ציבורית לנושא הסדרה חקיקתית של נושא הפריון
 3 וההולדה. בוועדה הרכב רחב של אנשי מקצוע מתחום הרפואה והאתיקה
 4 והיא מונה אחד עשר חברים. יו"ר הוועדה הינו פרופ' שלמה מור-יוסף,
 5 מנכ"ל המחוז הרפואי הדסה. על הוועדה הוטל "לגבש המלצה לעניין
 6 הסדרה בחוק של נושא הפריון וההולדה, כהיבטים שאינם מטופלים
 7 כיום בחקיקה, וכן להציע שינויים בחקיקה הקיימת. לשם כך, תיתן
 8 הוועדה את דעתה לשינויים הנובעים מהתפתחות הרפואה והקדמה
 9 הטכנולוגית, לשיקולים אתיים, לזכות להורות. לטובת הילד וזכותו
 10 לחיים טובים, להיבטים הלכתיים לתמורות החברתיות ולמקובל
 11 במדינות אחרות בעולם".

12
 13 בנסיבות אלה, ונוכח מינויה של הוועדה הציבורית, איננו רואים כי יש
 14 מקום לדון בשאלות העולות מן הערעורים לעת הזאת. אנו מניחים כי
 15 נוכח הרכבה של הוועדה, מספר חבריה והשאלות הכבדות שהונחו
 16 לפתחה, תימשך עבודתה זמן ניכר. ככל שהוועדה תעלה המלצות לתיקוני
 17 חקיקה, עשוי ההליך להימשך זמן רב יותר. לפיכך, לא ראינו טעם
 18 להשאיר את הערעורים תלויים ועומדים. אשר על כן, החלטנו למחוק את
 19 הערעורים. טענות המערערת שמורות לה, אם בתום עבודת הוועדה
 20 יתעורר לדעתה צורך בכך. (שם, שם).

21
 22
 23 הנה כי כן, בית המשפט העליון לא דן בסוגיה לגופה.

המתווה הנורמטיבי

הפן הדיוני – צירוף משיבים

24
 25
 26
 27 25. אפשרות צירוף משיבים קבועה בתקנה 24 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד - 1984
 28 שקובעת כי בית המשפט רשאי לצרף להליך כל מי שנוכחותו דרושה על מנת להכריע ביעילות
 29 ובשלמות בשאלות הכרוכות בתובענה. כאמור, אין מדובר בחובה כי אם ברשות. מכאן, שבבוא בית
 30 המשפט לשקול האם להורות על צירוף משיבים להליך המתנהל בפניו, עליו לשקול בין היתר אף את
 31 זכויותיהם ורצונותיהם, ולאזן בין אלו ובין טובת ההליך שלפניו (ראו: ע"א 83/64 שמעון גראטש נ'
 32 שלמה אטיה, פ"ד כרך י"ח (4) 132; ע"א 401/69 ראובני נ' האפוטרופוס לנכסי נפקדים ע"י סוכנו
 33 עמידר בע"מ, פ"ד כרך כ"ד (1) 537).

34
 35 מטרת הבקשה הינה לפרוש בפני בית המשפט את מכלול האינטרסים והזכויות של כל המעורבים
 36 בפרשה בין אלו של המבקשת ובין אלו של צדדים שלישיים אשר צירופם מתבקש.

37
 38 צירוף אשת התורם והתורם עצמו פותחת חזית חדשה, שאינה נטולת קשיים הן בסדרי דין והן בדין
 39 המהותי.

40 למעשה יביא הדבר לקיום הליך בתוך הליך, והעברת המחלוקת מבית המשפט לענייני משפחה, או
 41 מבית הדין הרבני האזורי, לתוך הליך זה. בתוך כך, יהא צורך לקבוע קביעות עובדתיות כגון האם

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 בדעת הגבר לעגן את אשתו או האם אשתו היא זו שאינה מעוניינת בגט ומנסה לנקום בבעלה על
2 שהעדיף אישה אחרת על פניה, ושאלות רבות כיוצא באלה.
3 טענתה העיקרית של המדינה הינה החשש מעגינות, ובהקשר זה יצוין, כי המחוקק והפסיקה נתנו
4 את הדעת לסוגיה מורכבת זאת.
5 מן הצד האחד, עומדת זכותו של התורם שלא ליטול חלק בהליך המשפטי וזכותו לפרטיות. דבריו
6 מובאים לנו על ידי ב"כ המבקשת, אולם יותר מכל, רצונותיו משתקפים מהסכם ההורות, אשר הינו
7 חלק מחומר הראית בהליך זה.
8 מנגד, עומדות זכויותיהם של הצדדים הנדרשים. זכויות אלו אינן זכויות הנובעות מהחומר העובדתי
9 אשר עתיד להיפרס בפני בית המשפט, אלא הינן זכויות משפטיות ידועות בתורת המשפט
10 הישראלית. ככאלה, הן חלק בלתי נפרד מהידיעה השיפוטית.

11
12 26. לעניין המבחן לצירוף משיבים נקבע בבש"א (תל-אביב-יפו) 7626/04 האגודה לשמירת
13 זכויות הפרט נ' דן חברה לתחבורה ציבורית בע"מ, תק-מח 2004(3), 3169, כד :

14
15 "המבחן שנקבע בהלכה הפסוקה לעניין תקנה זו מתייחס לשאלה האם
16 השאלות הכרוכות בתובענה ניתנות לפתרון שלם ויעיל בלא שפלוני היה
17 בעל-דין, היינו, בלא שפסק-הדין יחייב את פלוני ויהא מעשה-בית-דין
18 גם כלפיו (ע"א 83/64 גראטש נ' אטיה ואח', פד"י יח(4) 132, 135; בש"א
19 3973/91 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' קרנית - קרן לפיצוי נפגעי תאונות
20 דרכים, פד"י מה(5) 457; א' גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי (מהדורה
21 שביעית, התשס"ג - 2003), (54-55). (שם, עמ' 3171)

22
23 (כן ראו : בש"א (ירושלים) 2785/05 פ.ג. נשיץ, עו"ד, כונס נכסים של הספינה M/Y BE MINE נ'
24 MOTOROLA CREDIT CORP, תק-מח 2005(4), 2130).

25
26 כן נקבע ברע"א 9572/06 שירותי בריאות כללית נ' קורלנד (לא פורסם, 25.6.07), לעניין
27 צירוף בעל דין בהליך אזרחי, כדלקמן :

28
29 "תקנה 24 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984... מורה כי בכל
30 שלב משלבי הדיון רשאי בית המשפט לצוות על הוספת שמו של אדם
31 שהיה צריך לצרפו כתובע או כנתבע או שנוכחותו בבית המשפט דרושה
32 כדי לאפשר לבית המשפט לפסוק ולהכריע ביעילות ובשלמות בכל
33 השאלות הכרוכות בתובענה. עיקר הפסיקה שעסקה בפירושה של תקנה
34 24 התמקדה בחלופה האחרונה המופיעה בתקנה: בשאלה מיהו אדם
35 'שנוכחותו בבית המשפט דרושה...'. הפסיקה הכירה בהיותו של אדם
36 בעל דין 'דרוש' במקרים שונים כגון: מקרה בו אי אפשר ליתן פתרון שלם
37 ויעיל לתובענה, בלא שפסק הדין יחייב את פלוני ויהווה מעשה בית דין
38 גם כלפיו... ומקרה בו עשויה זכותו של אדם להיפגע אלמלא הצירוף..."

39
40 זו אף דעתו של השופט עדיאל, בפסק דינו הנ"ל משנת 2008, בהוסיפו :

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 "עם זאת, כפי שכבר נאמר, המשיב לא טען שלאשת התורם המיועד יש
2 "זכות וטו" לעניין מתן הזרע לצורך ביצוע טיפולי הפוריות. כל שנטען על
3 ידו הוא שיש לאפשר לאשת התורם להשמיע עמדתה בעניין. המשיב גם
4 לא פירט איזו התנגדות מצד אשת התורם יכול שתביא לדחיית הבקשה,
5 אך במסגרת הדיון בע"פ הוא הביא, כדוגמא אשר עשויה להצדיק את
6 דחיית הבקשה, מקרה שבו עולה חשש שהגבר-התורם יבקש להותיר את
7 אשתו במצב של עגינות, בעוד הוא עצמו יקים לו תא משפחתי חלופי".
8 (שם, פסקה 7)
9

10 בסוגיה זו, ראוי לציין את גישתה הראויה, ואף רגישותה של המדינה, לעניין אופן יידוע או צירוף
11 אשת התורם בכך שמבקשת היא שבית המשפט ישקול את האופן שיש לעשות כן, ואינה משתמשת
12 באפשרות של שימוש בתקנות סדר הדין, לרבות תקנה 216(3) בדבר משלוח הודעת צד שלישי,
13 הקובעת:

14 **"כששאלה או פלוגתא בין הנתבע לצד השלישי הכרוכה בנושא התובענה**
15 **היא בעיקרה כזו השנויה במחלוקת בין התובע לנתבע, ומן הראוי**
16 **שתיפתר גם ביניהם לבין הצד השלישי".**
17

18 כן גם ראוי לציין כי המדינה לא ביקשה עיכוב ביצוע בהחלטות הנ"ל.
19

20 27. הנה כי כן, בבואי להכריע בשאלת יידוע אשת התורם או צירופה כצד, אני שוקל האם אי
21 צירופה עלול לפגוע בה משמעותית, שעה שהנימוקים שיכולה היא להעלות מובאים על-ידי המדינה,
22 כפי שאכן נעשה בפועל.
23

24 ודוק. אילו הנתבע בהליך זה היה בית החולים בלבד, הרי שהיה אולי מקום להודיע על קיומו ליועץ
25 המשפטי לממשלה על מנת שישקול אם יש מקום להתערבותו מכח פקודת סדרי הדין (התייצבות
26 היועץ המשפטי לממשלה (נוסח חדש), ואולם משהמדינה הינה נתבעת, מתייתרת פעולה זו.
27

28
29 ראוי בהקשר זה לפנות לדעת גדולים. כב' השופט (כתוארו אז) מ' לנדוי, דן בסוגיה בע"א 265/72
30 רוקייה מחמוד חסן עבד אל רחמן נ' מדינת ישראל, פ"מ כו(2), 479 (להלן: "פרשת רוקייה"), שם
31 ביקשה המדינה צירוף צד, ואביא את דבריו, באריכות מה, כדלקמן:
32

33 "יש טעם רב בעמדת המדינה, אך דא עקא שדיני הדיון נהפכים לה
34 לרועץ. בעקבות פסיקה אנגלית על התקנה המקבילה לתקנות בית
35 המשפט העליון באנגליה, פורשה תקנה 24 שלנו פירוש מצמצם ונאמר
36 עליה שאם כי יש ובית המשפט יצרף נתבע חדש גם על אפו ועל חמתו של
37 התובע, מטרת התקנה היא שתביעת התובע לא תוכשל עקב אי צירוף של
38 נתבע שמלכתחילה מן ההכרח היה לצרפו, ואין מטרתה למנוע ריבוי
39 משפטים; במלים אחרות, בדרך כלל התובע הוא הבוחר לעצמו את
40 הנתבע שברצונו לתבעו לדיון, והשאלה הנשאלת היא, בלשון תקנה 24,
41 אם צירוף הנתבע הנוסף דרוש "כדי לאפשר לבית המשפט לפסוק
42 ולהכריע ביעילות ובשלמות בכל השאלות הכרוכות בתובענה" - נקוד על
43 התובענה, כלומר התובענה כפי שהתובע ניסח אותה (ע"א 83/64, -)
44 שמעון גראטש נגד שלמה עטיה, ואח'; פד"י, כרך יח(4), ע' 135, 132),
45 ע"א 543/59, -) מדינת ישראל ומכלוף עטיה נגד טובה קיסלוג

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 (שפיגלמן), ואח'; פד"י, כרך יד, ע' 1165; פי"ם, כרך מז, ע' 69), ע"א
2 401/69, (- רבי ראובני, ואח' נגד האפוטרופוס לנכסי נפקדים על ידי
3 סוכנות "עמידר" בע"מ; פד"י, כרך כד(1), ע' 541-542, 537).

4
5 גב' סוכר השיבה בשם המדינה שלאחרונה חל מפנה בפסיקה האנגלית
6 והזמינה אותנו לשאוב מזה עידוד לחידוש פני ההלכה גם אצלנו. אולם
7 טעות בידה, כי פסק הדין של בית המשפט לערעורים באנגליה,
8

9 Trustees, Ltd. and an. : Re Vandervell Trusts. White v. Vandervell
10 E.R. 16; (1970), T.R. (1969), 3 ALL E.R. 496, On Appeal : (1970), 3 All
11 Sol. Jo. 652, 114; 452.129; 46 T.C. 341; (1971), A.C. 912; (1970), 3 W.L.R
12 .H.L

13
14 שבו הציע השופט דנינג כדרכו פרשנות יותר ליברלית בוטל בבית
15 הלורדים (1970) ALL E.R. 163 - אשר חזר ודבק בפרשנות הדווקנית של
16 השופט דבלין בסקירתו ההיסטורית המקיפה בענין,
17

18 Sons, Ltd : (1956), 1 Q.B. 537; (1956), 2 W.L.R. & Amon V. Raphael Tuck
19 .E.R. 273; (1956), R.P.C. 29 372, 380; (1956), 1 All
20

21 אשר עליו בעיקר מבוססת הלכתו של בית משפט זה" (שם, 483).

22
23 (כן ראו: ע"א 263/73 ועד הר הכרמל (כולל אחווה) אגודת התושבים נ' בנק ישראלי למשכנתאות
24 בע"מ, פ"מ כט(1), 263).

25
26 יחד עם זאת, ער אני לכך כי אמנם מרבית הפסיקה בסוגיה זו עוסקת בתחום האזרחי או המסחרי,
27 ובאסטרטגיית ניהול הליך משפטי, וכי התחום בו קעסקינן, נוגע לסוגיה שונה, כפי שצוין לעיל,
28 והשיקולים אינם אותם!

29
30 28. פרופ' אלון קלמנט, התערבות צדדים זרים בהליך המשפטי, הרצאה בכנס לכבוד שופט בית
31 המשפט העליון בדימוס שלמה לוי (יוני 2011), (להלן: "קלמנט") חובק בהרצאתו את האספקטים
32 השונים של הנושא תוך התייחסות לשיקולים הן מנקודת מבט התובע והן מנקודת מבט הנתבע. ככל
33 שהדברים מתייחסים לסוגיה נשוא פסק דין זה, הרי שהמבחן המוצע על ידו הולם אף את הדילמה
34 כאן.

35
36 מבחנו לצירוף צד הינו בשתיים:

- 37
38 א. פגיעה משמעותית באינטרס של הצד השלישי.
39 ב. האינטרס של הצד השלישי אינו מיוצג בדרך הולמת על ידי הצדדים.
40 כן מציע קלמנט מבחן עזר בו נשאל האם האינטרסים של הצדדים למשפט, בהעדר הצד השלישי,
41 שקולים?
42

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

קלמנט מביא לדוגמא את **Federal Rules of Civil Procedure: Rule 24**

"Intervention

(a) INTERVENTION OF RIGHT. On timely motion, the court must permit anyone to intervene who:

(1) is given an unconditional right to intervene by a federal statute; or

(2) claims an interest relating to the property or transaction that is the subject of the action, and is so situated that disposing of the action may as a practical matter impair or impede the movant's ability to protect its interest, unless existing parties adequately represent that interest". (שם, שם).

הגם שאנו נמצאים בארנה שונה, יפים הדברים לשאלת המשנה מהו הייצוג הראוי, כפי שמציגה קלמנט :

"מהו ייצוג ראוי ?

אין כללים או קריטריונים ברורים לבחינת תנאי "הייצוג הראוי". ערכאות ובתי-משפט שונים ברחבי ארה"ב יישמו מבחנים שונים במגוון של נסיבות משפטיות. להלן מספר דוגמאות למבחנים שונים שבהם"ש יישם:

חלק מבתי המשפט יישמו מבחן יחסית נוקשה המורכב מ- שלושה תנאים מצטברים (three pronged test) שנקבע בפס"ד Blake v. Pallen. מבחן זה קובע כי יש ייצוג ראוי אם מתקיימים התנאים המצטברים הבאים: (1) אין התנגשות בין האינטרסים של המייצג של בעל הדין לבין בעל הדין נגדי, (2) המייצג אינו מייצג אינטרס שהינו מנוגד לאינטרסים של הצד השלישי, (3) המייצג אינו נכשל בייצוג שלו. בכדי לבדוק תנאים אלו מתקיימים יש לענות את התשובות לשאלות הבאות:

האם האינטרסים של הצד השליש הם עד כדי דומים לאלו של הנתבע כך שבהכרח יועלו טענות משפטיות דומות.

האם בעל הדין מסוגל ומעוניין לטעון את הטענות המשפטיות הנ"ל האם הצד השלישי מסוגל להוסיף נתונים נחוצים נוספים שבעלי הדין אינם מסוגלים לספק.

ביקורת שיפוטית על שימוש במבחן הנ"ל בלבד: ניתן לעלות על הדעת מצבים בהם כל התנאים הנ"ל מתקיימים ועדיין אין ייצוג ראוי. הוצע לעשות שימוש במבחן "שלושת התנאים" ובמבחן "השוואת אינטרסים" יחד.

חלק מבתי משפט משתמשים במבחן "השוואת אינטרסים". כאשר האינטרסים זהים – חזקה כי יש ייצוג ראוי ואין לאשר את הצירוף. ניתן להפריך חזקה זו אם מוכיחים כי אין עמידה באחד

משלושת התנאים שנקבעו בפס"ד Black. כאשר האינטרסים הם מנוגדים – בהמ"ש מניח כי הייצוג אינו ראוי ומאשר את הצירוף.

כאשר האינטרסים הם דומים – לרוב מאשרים את הצירוף אלא אם הצד המתנגד לצירוף הוכיח כי יש ייצוג ראוי.

"Blake v Pallen, 554 F2d 947 (5th. Cir. Cal. 1977) (קלמנט שם, שם).

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 מן המקובץ לעיל, אין אני רואה לנכון להורות על צירופם של משיבים נוספים, דהיינו, התורם, אשתו
2 ו/או ילדיו, שכן במקרה דן המדינה טוענת את הטענות הרלוונטיות הן במישור הפרטי והן הציבורי,
3 וייצוג המדינה, כאמור, הינו ראוי בהחלט.

הפן המהותי

4
5
6 29. ההתפתחות הטכנולוגית והמדעית הקדימה את זו המשפטית. הסוגיה העומדת לפני
7 מוסדרת באמצעות תקנות שהתקין שר הבריאות, בתקנות בריאות העם (הפריה חוץ גופית),
8 התשמ"ז 1987 (להלן: "התקנות"), ובאמצעות תקנות בריאות העם (בנק הזרע), תשל"ט-1979,
9 ואינה מוסדרת בחקיקה הראשית.

10
11 תקנה 1 לתקנות מגדירה מי הוא תורם:

12
13
14 **"תורם" - גבר שזרעו נועד, בהסכמתו, להפרות ביצית של אישה שאינה**
15 **אשתו ושזהותה אינה ידועה לו."**

16
17 תקנה 5 לתקנות קובעת:

18
19 **"לא ישתמש רופא להפריית ביצית שניטלה אלא בזרע שיועד מראש**
20 **להפריה ושהתקבל, בהתאם להנחיות המנהל, מתורם או מבעלה של**
21 **האשה שממנה ניטלה הביצית, או מבנק זרע שהכיר בן המנהל כאמור**
22 **בתקנות בריאות העם (בנק זרע), התשל"ט-1971."**

23
24 מלשון התקנות עולה, כי אישה רווקה הרוצה לבצע הפריה חוץ גופית, יכולה לבצע זאת רק מתורם
25 שזהותו אינה ידועה לו.

26
27 נראה כי אין צורך להכריע בשאלה האם התקנות הללו תקפות, בהתבסס על ההסמכה שניתנה לשר
28 הבריאות בחקיקה הראשית. ויש הסוברים כי אין לשר הבריאות סמכות להתקין תקנות בעניינים
29 מהותיים, להבדיל מסדרים מנהליים. לפיכך התקנות, הכוללות איסורים שונים לגבי טכניקת
30 הפריון, הן חסרות תוקף חוקי (ראו: מ' קורנאלדי, דיני אישים, משפחה וירושה - בין דת למדינה,
31 שער שני, פרק שלישי, בעמ' 79, 107; גרין עמ' 53-52). חלק מהתקנות אף בוטלו על-ידי בית המשפט
32 העליון בהסכמת משרד הבריאות, ועלה הצורך להסדיר נושאים אלה בחקיקה ראשית, ולא להסתפק
33 בחקיקת משנה (ראו: בג"צ 5087/94 מיכל זברו נ' שר הבריאות, תק - על 95(2), 1073; בג"צ 998/96
34 ד"ר טל ירוס-חקק נ' מנכ"ל משרד הבריאות, תק-על 1997 (1), 939).

35
36 30. היבט נוסף לנושא בטלות התקנות נסמך על כך שהתקנתן חרגה מהסמכות שהוקנתה
37 למתקין התקנות בחוק.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 התקנות הותקנו בשנת 1987 מכח הסמכות שניתנה לשר הבריאות מכח סעיף 33 לפקודת בריאות
2 העם, 1940 (להלן: "הפקודה"), ומכח סעיף 32 לחוק-יסוד: הממשלה, ולפי סעיף 65 לפקודה,
3 ולאחר התייעצות עם ההסתדרות הרפואית בישראל.

4
5 סעיף 65 הנ"ל לפקודה, בוטל במסגרת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 12),
6 התשנ"ב-1991, ס"ח 1371. סעיף 33 לפקודה קובע, כדלקמן:

7
8 "רשאי המנהל להתקין תקנות בענין פתיחתם, רישומם, הנהגתם
9 ופיקוחם של בתי חולים ובתי מרפא, והעתק מכל תקנות שהתקינו עפ"י
10 סעיף זה ימסר לכל בית חולים ובית מרפא רשומים; בלא לפגוע בכללות
11 הסמכויות הניתנות בסעיף זה, רשאי המנהל להתקין תקנות הקובעות
12 את הדרישות בענין-

- 13
14 (א) הסידורים הסניטריים;
15 (ב) שיכון לחולים ולאחיות;
16 (ג) מקום לניתוחים, למעבדות, לפעולות עיקור וחיטוי, לבתי מרקחת
17 ולשאר צרכים טכניים;
18 (ד) האחיות, הן מבחינת הכשרותיהן והן מבחינת אימונן;
19 (ה) הכנתו ואגירתו של מזון, הן לחולים והן לחבר העובדים;
20 (ו) סידורים רפואיים וביתיים בדרך כלל;
21 (ז) סידורים לחיטוי ולמניעת התפשטותה של הידבקות;
22 (ח) סידורים למקרה דליקה;
23 (ט) קבלתם של חולים, לרבות הסדרת האשפוז על פי מקומות מגוריהם
24 של החולים ונהלי שחרור חולים;
25 (י) שעות העבודה ותנאי העבודה לאחיות.
26 (יא) ניהול מקצועי;
27 (יב) טיפול רפואי נאות בחולים."

28
29 הסוגיה נדונה בבג"ץ בג"צ 256/88 מדאינווסט מרכז רפואי הרצליה נ' מנכ"ל משרד
30 הבריאות פ"ד מד(1), 19, וכך נקבע:

31
32 "סעיף 33 לפקודה... אמנם מרחיב את היריעה קמעה מעבר לאמור
33 בסעיף 27, ומעניק למנהל סמכות להתקין תקנות שעניינן, בין היתר,
34 פתיחתם ורישומם של בתי חולים. אולם, כפי שנובע ממילותיו של סעיף
35 33, אף הוראה זו אינה מעניקה כוחות מעל ומעבר לתחום הרפואי-
36 ארגוני. זאת ועוד, חקיקת המשנה המותקנת מכוח הוראותיו של סעיף 33
37 אינה יכולה לחרוג מן התחומים שהותוו בחוק המסמך, ולצורך ענייננו
38 הכוונה לתחומים ולהיקף ההסמכה שבסעיפים 27 ו-33; בתקנות ניתן,
39 על כן, להוסיף ולקבוע הסדרים מינהליים-ארגוניים, כגון הבטחת
40 מקומות לינה לעובדים, הוראות בעניין דרך הגשת הבקשה לפתיחת בית
41 חולים ולרישומם וקביעת הפרטים שייכללו בבקשה או קביעת הסדרים
42 מפורטים יותר בתחום הרפואי-הסניטרי המקצועי... כאמור, יש בסעיף
43 33 כדי להקנות למנהל את הכוח לקבוע הסדרים שבמינהל הרפואי, אך
44 כל הנושאים הללו אינם חורגים מן ההסדרים המקצועיים במונח
45 הפשוט והישיר של מונח זה, ואין בהם כדי להרחיב תחומי שיקול הדעת
46 של המנהל, ככל שהדבר נוגע להרחבתו במידה שתאפשר לו להביא
47 בחשבון מגמות של וויסות, פיקוח, הגבלה וקיצוב, שיסודם בצורכי

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 אישפוז כלליים, תיכנון כלל-ארצי של חלוקת כוח האדם הרפואי
2 המקצועי או שיקולים כיוצא באלה. " (שם, 31).

3
4 מכאן שההסדר הקבוע בתקנה 5 לתקנות ההפריה, ולאור הגדרת "תורם" בתקנה 1 שצוטטו לעיל,
5 קובעים איסור על ביצוע הליך רפואי של הפריה חוץ גופית משיקולים חברתיים-ציבוריים החורגים
6 מהתחום הרפואי-ארגוני או התחום הרפואי-סניטרי, שרק הם מצויים בתחום הסמכות הקבועה
7 בסעיף 33 לפקודה.

8 המסקנה מן האמור, שההסדר הקבוע בתקנות כמפורט לעיל, נחקק בחוסר סמכות והתוצאה הינה
9 בטלותו.

10 אף השופט עדיאל, התייחס לנימוק הנ"ל, והוסיף אף נימוק אחר המוליך למסקנה זו, בכך שמדובר
11 בהסדר ראשוני שאינו יכול להיות מוסדר בחקיקת משנה אלא בחקיקה ראשית בלבד, כעולה מבג"ץ
12 3267/97 רובינשטיין נ' שר הביטחון, פ"ד נב(5) 481, שם נקבע:

13 **"...מעקרון שלטון החוק ... מתבקש כי ההסדרים הראשוניים, ואמות**
14 **המידה העקרוניות, ייקבעו בחוק ואילו סמכות המינהל תהא להגשים**
15 **הסדרים ראשוניים אלה, בדרך של קביעת הסדרים משניים ודרכי ביצוע.**
16 **... ההכרעות המהותיות באשר למדיניותה של מדינה וצרכיה של חברה**
17 **צריכות להתקבל על ידי נציגיו הנבחרים של העם. גוף זה נבחר על ידי**
18 **העם לחוקק את חוקיו, והוא נהנה, איפוא, מלגיטימיות חברתית בפעולתו**
19 **זו .... אכן, אחד מהיבטיה של הדמוקרטיה הינו התפיסה, כי ההכרעות**
20 **העקרוניות והמהותיות לחיי האזרחים צריכות להתקבל על ידי הגוף**
21 **שנבחר על ידי העם לקבל הכרעות אלה. המדיניות של החברה צריכה**
22 **להתגבש בגוף המחוקק. ... אל לו למחוקק להעביר את ההכרעות**
23 **הגורליות והקשות לרשות המבצעת בלא להנחותה. " (שם, 507).**
24
25

26 31. ההסדרים שלפנינו, שעניינם באיסור על ביצוע הפריה חוץ גופית מטעמים חברתיים, הינם
27 הסדרים ראשוניים שהסדרתם חייבת שתעשה בחקיקה ראשית, כאמור בבג"ץ זברו הנ"ל, בו נפסלו
28 הן תקנה 11 לתקנות ההפריה אשר קבעה כי "לא תושלל ביצית מופרית אלא באישה שתהיה אם
29 היילוד", ותקנה 13 לתקנות ההפריה שקבעה כי "לא תושלל באישה ביצית שניטלה מתורמת אלא
30 אם כן הופרתה בזרע בעלה של האישה". כן נקבע כי תקנות אלה בטלות, לאור הסכמת המשיב כי
31 ההוראות נשוא התקנות הללו מקומן בחקיקה ראשית, ולא בתקנות. יצוין כי סוגיות אלה אכן
32 הוסדרו, בהמשך, במסגרת חקיקה ראשית, בחוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד
33 היילוד) התשנ"ו-1996.

34 הפועל היוצא מן האמור הינו כי המשיב 1 אינו יכול להורות לבית החולים שלא ליתן טיפול בגדרן של
35 התקנות האמורות.

טובת הקטין שיוולד

36
37
38 32. במכלול השיקולים שיש לשקול בסוגיה שלפנינו, יש אף ליתן את הדעת על מעמדו העתידי
39 של היילוד לאחר ביצוע ההפריה כמבוקש. עמדתי על כך בפרשת פלונית (ה"פ 5222/06) הנ"ל ואביא
40 את עיקר הדברים.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 11-04-25340-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1
2 33. אין חולק כי הדין החל על נישואין לגבי יהודים בישראל הוא המשפט העברי, או כהגדרתו
3 בסעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג - 1953 - "דין תורה", ועל כן יש
4 לבחון מהו מעמדו, מבחינת המשפט העברי, של קטין הנולד מתרומת זרע של תורם זר.
5 לדעת חלק מהפוסקים במשפט העברי, וולד הנולד מהפריה מלאכותית מתרומת זרע שמקורה לא
6 ידוע (כגון מבנק הזרע) נחשב ל"שתוקי". לדעת חלק אחר של הפוסקים אין מעמדו של הוולד
7 כ"שתוקי", אלא כשר הוא לכל דבר. נרחיב מעט לגבי מעמדו של ה"שתוקי".
8 המשנה במסכת קידושין (פרק ד', משנה א') מגדירה "שתוקי" כל מי שמכיר את אימו ואינו מכיר את
9 אביו. כדברי השופט מ' חשין בע"א 3077/90 פלוגית נ' פלוגי, פ"ד מט(2) 578 :

10
11 **"על שום מה קרוי הוא "שתוקי", על שם שאנוס הוא לשתוק כל אימת שנשאל הוא**
12 **אודות אביו, שהרי אינו יודע מי הוא."** (שם, 585).

13
14 הסיטואציה הקלאסית עוסקת במי שנולד לאישה שהתעברה מאדם שזהותו אינה ידועה לה, ועל כן
15 יש חשש שהוא ממזר.

16
17 מעמדו של ספק ממזר, גרוע יותר ממעמדו של ממזר וודאי, שכן מי שמוגדר ספק ממזר אסור לו
18 להינשא הן עם ישראלית כשרה, שמא הוא אכן ממזר, והן עם ממוזרת ודאית, שמא הוא באמת
19 ישראל כשר, והן עם ספק ממזר. התוצאה היא שספק ממזר יכול להתחתן רק עם גיורת. זאת בשונה
20 לממזר ודאי, שיכול להתחתן גם עם ממוזרת ודאית (ראו: פרסום המרכז ליישומי משפט עברי,
21 המכללה האקדמית נתניה ע"ר, הרב יוסף שרעבי, הרב יוסף בארי וד"ר יובל סיני מיום 7.7.05
22 (להלן: "שרעבי-בארי-סיני")).

23
24 חשש נוסף, במקרה של תורם זר, נוגע לאפשרות עתידית של נישואי אח ואחות. לגבי תורם זר שאינו
25 יהודי, כל הפוסקים גורסים כי, מלכתחילה, אין להשתמש בזרעו בהיות מעשה זה מכוער (פרשת
26 משפחה חדשה, שם, 473).

27
28 לדעת חלק מן הפוסקים מעמדו של הוולד הוא "שתוקי", ולדעת חלק אחר של הפוסקים יש להתיר
29 לו לבוא בקהל ישראל, אף אם הזרע נלקח מבנק הזרע, אך לא נמצא מי שמתיר מפורשות ליטול
30 תרומת זרע מבנק זרע לאישה פנויה (ראו שרעבי-בארי-סיני). אם זהות התורם ידועה, וכשרותו אינה
31 נתונה בספק, הרי שעל-פי רוב הדעות, אין חשש לפגם בכשרות הוולד.

זכותו של הקטין לדעת את זהותו של אביו

32
33
34 34. מבחינת אינטרס הקטין וטובתו, עולה חשיבות קיומו של האב בעולמו, הן מן הבחינה הנפשית
35 פסיכולוגית, והן מן הבחינה הפיסית, ועלולים להיגרם לו נזקים כתוצאה מהיותו "שתוקי", שזהות
36 אביו אינה ידועה.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלוגית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1
2 ניתן אף להבין את הדעה לפיה מוטב שילד יכיר את זהותו האמיתית של אביו. לקטין, ככל אדם
3 אחר, קיימת הזכות לכבוד המוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ואשר ממנה ניתן לגזור את
4 זכותו של הקטין כבן אדם לדעת מהו מוצאו, בין היתר, כדי לשמור על זכויותיו הקנייניות,
5 המשפחתיות והאנושיות (ע"א 5942/92 פלוגי נ' אלמוני ואח', פ"ד מח(3), 837, עמ' 843-844). היטיב
6 להגדיר זאת הנשיא מ' שמגר, בצינו:

7
8 **"...לקטין שמורה גם כן הזכות לכבוד האדם, וכי, בין היתר, רשאי הוא,**
9 **לשם שמירת כבודו האישי והאנושי, ולשם הבטחת זכויותיו על פי הדין**
10 **האישי ועל פי דיני הקניין, שלא לרצות להיחשב לבן בלי-אב-ידוע אלא**
11 **לדרוש לדעת מי אביו..." (שם, שם).**

12
13 אמנם, דברי הנשיא שמגר נאמרו לאחר הולדתו של הקטין, אך דעתנו היא שזכות זאת קיימת לכל
14 קטין, אף טרם בא לעולם.

15
16 זאת ועוד, ילד זקוק לקשר עם שני הוריו הטבעיים, או לפחות לידיעה מי הוא אביו ולסיכוי שבבוא
17 העת, יקבל הוא מאביו תמיכה נפשית ורגשית. לעיתים, הילד זקוק לקבלת טיפול רפואי שבלעדי
18 המידע הגנטי של אביו, הוא לא יוכל לקבלו, הגם שניתן לקבל המידע מבנק הזרע, אולם לעיתים
19 הדבר דחוף מסיבה כלשהי.

סנקציות כנגד עיגון

20
21
22 35. ניתן למצוא חוקים אשר מתייחסים לאכיפה וקיום פסקי דין, המחייבים מתן גט או קבלת
23 גט. כך בחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), תשט"ז-1956 [תיקון אחרון: 21.7.08], חוק
24 העונשין, תשל"ז-1977 [תיקון אחרון: 04.04.11], סעיף 47(ג) (4) בדבר מאסר לכפיית מתן גט או מתן
25 חליצה; חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 [תיקון אחרון: 8.8.07].

26
27 בית המשפט העליון הכריע בימים אלה בעתירה הנוגעת להסכמת צדדים בהליך בבית הדין הרבני
28 (בג"צ 2609/05 פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול (אתר בית המשפט) (31.5.11)), ובין היתר מציינת
29 כב' השופטת מ' נאור, כדלקמן:

30
31 **"עם כל אי הנחת מן הרעיון של קניית גט בכסף, נראה כי למרבה הצער**
32 **מדובר במעשה הקורה בדרך זו או אחרת יום יום. מעשה שבכל יום הוא**
33 **שבן זוג (בעל או אישה) המשתוקק לסיים את חיי הנישואין אך בן הזוג**
34 **האחר אינו מסכים לכך – "משלם" בויתורים כספיים. כך קורה למשל**
35 **כאשר בן הזוג מוותר על זכויות ממוניות אלו או אחרות להן הוא זכאי על**
36 **פי דין. הדברים נעשים לעיתים קרובות מחוץ לכתלי בתי המשפט אך גם**
37 **בתי המשפט או בתי הדין מפשרים לא אחת בעניינים של ממון, במסגרת**
38 **עשיית הסדרי גירושין בהסכמה". (שם, פסקה 13).**

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

ובהמשך :

"הפגיעה מתחדדת בשל הקושי בעילות לחיוב גט, ולמצער, אין לבתי המשפט פתרונות קסמים לכך. כפי שצוין כבר בעבר בפסיקתו של בית משפט זה בהסכמי גירושין "יש לא אחת תנאים המושפעים מן הרצון לקדם ולהקדים את הפרידה והניתוק בין בני הזוג. על כן, יתכן כי צד לחוזה יסכים לתנאים שהם מבחינה אובייקטיבית גרועים אך מחישים את הגירושין, עניין החשוב לו אותה שעה יותר מכל דבר אחר" (ראו: [ע"א 5490/92 פגס נ' פגס](#) (פורסם בנבו), 29.12.94" (שם, פסקה 13).

כב' השופט י' עמית, שמצטרף לדעת השופטת נאור, מוסיף ומציין:

"מעשה של יום ביומו, בו אחד מבני הזוג נכון לויתורים כספיים כאלה ואחרים כדי לקבל את הגט המיוחל. ההסכם שבפנינו הוא אך סימפטום, וליתר דיוק, תוצאה הנובעת מכך שבהאידיא הדרך לחיוב בגט (שלא לדבר על כפיית גט) היא ארוכה ומייגעת והמקרה שבפנינו אך יוכיח. הנה כי כן, ברי כי לנישואין שבין העותרת למשיב לא הייתה תקומה, ולא בכדי דחה

בית הדין את תביעתו הטקטית של הבעל לשלום בית. אך למרות חלוף הזמן, לא נמצאה לבית הדין עילה לחייב הבעל במתן גט. כשלעצמי, אני סבור כי ההלכה היהודית מעמידה ארגז כלים מרשים דיו כדי לחלץ אשה מעולו של בעל **סרבן גט** מקום בו הנישואין הם קליפה ריקה מתוכן. כך לגבי העילה הנדרשת לשם חיוב וכפיית גט וכך על מנת לזרז בעל **סרבן** במתן **גט** (לדוגמה, חיוב במזונות מוגברים מכוח הכלל "מעוכבת מחמתו להינשא"). הכלים בנמצא וכל שמתבקש הוא, כי בית הדין הרבני יושיט היד ויטול את הכלי המתאים". (שם, שם).

כן ראו: שלמה דיכובסקי "צעדי אכיפה ממוניים כנגד סרבני גט" תחומין כו 173 (התשס"ו). הרב דיכובסקי סבור כי פסק דין של בית דין רבני המחייב לתת גט לאישה, גם אם לא בדרגה של "כופין", יכול להכשיר פיצויים נזקיים.

36. תוצאה נוספת של אי מתן גט, או אי קבלת גט על ידי האישה, הביאה את בתי המשפט לפסוק בגין פגיעה באוטונומיה (ראו: ע"א 2781/93 דעקה נ' בית חולים כרמל, פ"ד נג(4), 526).

המלומד שחר ליפשיץ מתייחס לסרבנות גט כאל תופעה הפוגעת בחירותו של הפרט ובזכותו להתנתקות מבן זוג, בציינו:

"שיקולים ערכיים מדגישים את הזכות הליברלית להתנתק מן הקשר הזוגי... כחלק מן האופי האינדיווידואליסטי ומן החשיבות המוענקת לאוטונומיה של הפרט, הליברליזם דורש חופש התנתקות מקשרים וממסגרות. לפיכך זכות ההתנתקות (exit the right to) ... מוצבת בהקשרים רבים כזכות-יסוד. יישומה של צורת חשיבה זו להקשר הזוגי

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

משמעותה שעולם משפטי ליברלי-אינדיווידואליסטי חייב להכיר גם בזכות להתנתק מן הקשר הזוגי". (שחר ליפשיץ, "ברצוני להתגרש ומייד! על ההסדרה האזרחית של הגירושים" עיוני משפט כ"ח (-) 2005-2004)).

כב' השופט נ' שילה דן בסוגיית פסיקת פיצויים בעילה זו, בתמ"ש (ת"א) 54410/09 פלוני נ' פלונית (אתר נבו) (30.5.11), בציינו:

5. פגיעה באוטונומית הפרט בעקבות סרבנות גט עשויה לפגוע באוטונומית הפרט בשלושה מישורים: האחד: פגיעה בסטטוס מהבחינה השלילית - אי יכולתו של אדם להתנתק מקשר בו איננו מעוניין. השני: פגיעה בסטטוס מהבחינה החיובית - פגיעה ביכולתו של אדם לשנות את הסטטוס שלו לנשוי בקשר חדש. השלישי: פגיעה מוחשית מעבר לפגיעה בסטטוס, לאור העובדה כי הסירוב של בן זוגו להתגרש פוגע ביכולתו בפועל של אדם לחיות בקשר זוגי חדש או ללדת ילדים נוספים (לדוגמא, כאשר הילדים יחשבו כמזרים).

6. שורה של פסקי דין שנתנו בבתי המשפט לענייני משפחה העניקו פיצויים למסורבות גט משניתן חיוב בגט (ואף ללא חיוב בגט כפי שכבר נקבע בכמה פסקי דין למשל: בפסק דינה של השופטת סיון (כתוארה אז) בתמ"ש (ת"א) 24782/98 נ.ש נ' נ.י. (ניתן ביום 14.12.08) להלן: "פרשת נ.ש"). העוולות שעליהן השתיתו בתי המשפט למשפחה פיצוי זה הן עוולת הרשלנות [ראו בעניין חובת הזהירות פרשת נ.ש, תמ"ש (י"ם) 19270/03 כ.ש. נ' כ.פ. (ניתן ביום 21.12.04) ותמ"ש (י-ם) 6743/02 כ' נ' כ' (ניתן ביום 21.7.08)], ולדעת שופטים אחדים גם עוולת הפרת חובה חקוקה [ראו תמ"ש (כ"ס) 19480/05 פלונית נ' עזבון המנוח פלוני (ניתן ביום 30.4.06) ותמ"ש (ראשל"צ) 30560/07 ה.ש נ' ה.א. (ניתן ביום 2.12.08), ראו גם מאמרו של בנימין שמואלי, "פיצוי נזיקי למסורבות גט", המשפט י"ב (תשס"ז) 285-342].

7. לאחרונה, ניתנו שני פסקי דין בבית המשפט לענייני משפחה בירושלים בנושא חיוב פיצויים של אישה לבעלה עקב סרבנות גט ונקבע פיצוי גם במקרים שהגבר הוא המסורב. פסק הדין הראשון ניתן בתמ"ש 21162/07 פלוני נ' פלוני (ניתן ביום 21.1.10 מפי כב' השופט מנחם הכהן) והשני בתמ"ש 18561/07 ש.ד. נ' ר.ד. (ניתן ביום 26.5.10 מפי כב' השופט איתי כץ להלן: "פרשת הרב"). (שם, פסקאות 5 עד 7).

מכאן, שסכסוך בין בני זוג, אף כאשר יש פסק דין המחייב גירושין, הדרך עלולה להיות ארוכה, ומכאן שאין זו הזירה שראוי להכפיף את התורם ואשתו, לדון או לטעון בדבר אפשרות עיגון, או טענות או סעדים אחרים המבוקשים על ידי מי מהם בהליכים בערכאות אחרות.

מן הכלל אל הפרט

37. המבקשת נחקרה על תצהירה, והעידה כי אינה חיה תחת קורת גג אחת עם בן הזוג, ולמיטב ידיעתה אשתו יודעת על הקשר ביניהם. היתה תקופה שבו הזוג עזב את הבית למספר חודשים, וכדבריה:

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 " ... היתה לו תקופה שהוא כן יצא מהבית למספר חודשים, ואני יודעת
2 שהוא הציג לפניו שיש לו בת זוג אחרת והיא כן יודעת עליו". (פרו', 2).

3
4 אין מחלוקת כי לבן הזוג שלושה ילדים, אותם לא פגשה המבקשת, אולם העידה כי היא מניחה
5 שהבוגר שביניהם שמע על הקשר ביניהם. כן אישרה המבקשת בחקירתה הנגדית שבן הזוג ורעייתו
6 נמצאים בהליכי פירוד והם בתהליך גישור, וכדבריה:

7
8 "ש. המחלוקת בענייני רכוש?
9 ת. כן. רכוש ובית". (פרו', 2).

10
11 ולעניין הסכמות או אי הסכמת האישה, נשאלה והשיבה:

12
13
14 "ש. במצב הדברים כמו שידוע לך ביחסים ביניהם, במידה והאישה תדע
15 על הבקשה שלך שאנו דנים בה היום. אם האישה יודעת בכלל על הבקשה
16 הזאת?

17 ת. מניחה שלא, וטוב שלא.

18 ש. ואת מניחה שאם היתה יודעת היא לא היתה מסכימה?

19 ת. אם היא עד היום בתהליכי פירוד שמתמשכים שנים, אם זה יודע לה
20 היא אפילו תחמיר, יהיה פה נזק בלתי הפיך לא רק כלפיי מה שהרצון שלי,
21 אלא גם ל.... ולהתנהלותו מולה, וגם זה ישליך על הילדים של ..... זה
22 ישליך על כולם." (פרו', 3).

23
24 אשר לנושא העגינות, ציין ב"כ המבקשת בסיכומיו, כי יגיש מכתב מבן הזוג לעניין הגירושין.

25 אכן, ביום 18.5.11 הגיש ב"כ המבקשת "אישור והתחייבות" מטעם בן הזוג, ובו נאמר:

26 "אני הח"מ XXX ת.ז. XXX, מאשר ומצהיר כי אינני סרבן גט, כי רעייתי
27 כיום איננה במצב של עגינות וכי אין בכוונתי, חלילה, לגרום או להביא
28 לכך שהיא תהיה עגונה"

29 חתימתו של בן הזוג, מאושרת על ידי עו"ד.

30 במהלך הדיון כן הוגש מסמך שכותרתו "אישור והסכמה", בו נאמר, כדלקמן:

31 "אני הח"מ XXX ת.ז. XXX מאשר כי הובאה לעיוני בקשתה של המבקשת
32 גב' XX ת.ז. XX בתיק ה"פ 25340-04-11 של בית המשפט המחוזי
33 בירושלים, קראתי את תוכנה והנני מסכים לקבלת הבקשה ומתן
34 הסעדים המבוקשים על ידי הגברת XXX, וכן נותן את אישורי והסכמתי
35 לביצוע טיפולי ההפריה החוץ גופית בעזרת זרעי כפי המבוקש בבקשה
36 וכפי שבפועל פנינו וביקשנו יחדיו מבית החולים XXX".

37 כאמור לעיל, בן הזוג חתם על כל המסמכים שנדרשו מהמבקשת וממנו לצורך ביצוע ההליכים
38 המבוקשים.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ה"פ 25340-04-11 פלונית נ' מדינת ישראל- שר הבריאות ואח'

1 הנה כי כן, המקום לקבוע מי מבעליה דין מעגן את רעהו, או מנסה להשתמש בהליך שלפנינו כמנוף
2 להשגת הישגים כלכליים ואחרים, הינו בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני, בהתאמה.

לפני נעילה

3
4 38. יצוין, כי ישנן דעות שונות לגבי השאלה מה עדיף: האם תורם ידוע או תורם בלתי ידוע?
5 בעולם כולו, בארצות אחדות הגיעה הסוגיה לפתחם של בתי המשפט.

6 קצרה היריעה לערוך משפט משווה, די אם נאמר כי אך טבעי הוא שבמקרים רבים לא רק היילוד
7 מעוניין להכיר את אביו, אלא לעיתים אף התורם מסתקרן לראות את היילוד מזרעו.

8 כך למשל, באירלנד העניק בית המשפט העליון (McD v. L (2009)), זכויות ביקור לתורם זרע.

9 מבחינת ההלכה עדיף, כאמור, תורם ידוע מאשר תורם בלתי ידוע. מכל מקום, כפי שציין בית
10 המשפט העליון בערעורים דלעיל, הוועדה שמונתה תציע המלצות לתיקוני חקיקה, או אז יבוא לציון
11 גואל.

הכרעה

12
13 39. מן המקובץ עולה, כי אין מקום לצרף בעל-דין נוספים, בין התורם ובין אשתו.

14 איזון השיקולים הצריכים לסוגיה מביא לקבלת הבקשה, ולאפשר לתובעת לקבל את הטיפול
15 המיוחד, אותו מבצע בית החולים בתחום מומחיותו. אל לבית החולים לסרב ליתן הטיפול, מכח
16 הדין וחובתו ליתן טיפול לחולה, כמשמעותו בחוק זכויות החולה.

17
18 על המשיב 1 להמנע מלאסור על בית החולים את מתן הטיפול המבוקש.

19
20 כל אחד מן המשיבים יישא בשכר טרחת עו"ד המבקשת בסך 5,000 ₪ נכון להיום.

21
22 ניתנה והודעה היום, ד' סיון תשע"א, 06/06/2011 בהעדר הצדדים.

23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

יוסף שפירא, שופט